

ŽENSKI SVET

 1938 · LETO · XVI

JUNIJ ANTONIJI SLAVIKOVI · MAILA GOLOB: MELITKA · ERNA MUSER: KAJ VRAČAŠ SE · P. HOČEVAR: BOLGARSKE ŽENE PRI NAS · MUNIH JOŽI: PRVI GREH · RUŽA LUCIJA PETERLIN: NEPOZNANI NEVESTI V. S. R.: BREDA ŠČEK · M. K.: ZA NAŠO IZOBRAZBO · Z. P.: ZAHTEVA FRANCOSKIH ŽEN PO VOLILNI PRAVICI · ANKETA · KRITIKE IN POROČILA · OBZORNIK · PRILOGE: NAŠ DOM, MODNA PRILOGA, KROJNA POLA

*Varuj in neguj svoje zobe,
dvakrat na dan s:*

Chlorodont zobno pasto

Mestna hranilnica Ljubljanska

ima

lastnih rezerv okoli Din 25,000.000.—

Nove in oproščene vloge

Din 195,900.000.—

so vsak čas izplačljive brez vsake omejitve

**Za vse obveze hranilnice jamči
mestna občina Ljubljanska**

Za dopust v avgustu **iščem sobo in hrano v prijaznem (manjšem) kraju na Gorenjskem**, v katerem je tudi kopališče. Naslov pri upravi Ž. S.

Darovi za tiskovni sklad. V počaščenje spomina blagopokojne gospe Antonije Slavikove daruje gospa Z. M. din 50.—.

Ga. Ruža Gregorin din 36.—, ga. Milena Gorkič din 34.—, ga. Berta Mavec din 16.—, ga. Justa de Gaal din 15.—; po din 6.—: gg. Draga Lušicky, Franja Kerševan, Jožica Osterc, Mimika Jeršič, Krista Zeme, Zinka Prelogar; po din 5.—: gg. Mici Zaveljčina, Zinka Borko; po din 4.—: gg. Justi Majcen, Ivanka Sparenblek; po din 3.—: gg. Micika Kunaver; po din 2.—: gg. Anica Keber, Josipina Bizjak, Martina Milošević, Ida Petek. Vsem cenj. gg. darovalkam pristrčna hvala!

Zenski Svet izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina za list z gospodinjsko prilogo «Naš dom», modno prilogo ter krojno polo z ročnimi deli znaša *din 64.—*, polletna *din 32.—*, četrtletna *din 16.—*. Posamezna številka *din 6.—*. Sam list s prilogo «Naš dom» *din 40.—*, same priloge *din 48.—*. Za Italijo *Lit. 24.—*, posamezna številka *Lit 250*; za ostalo inozemstvo *din 85.—*. Račun poštne hranilnice v Ljubljani št. 14004. Uredništvo in uprava v Tavčarjevi ulici št. 12/II. Telefon št. 32-80. Izdaja Konzorcij Zenski Svet v Ljubljani. Za konzorcij in uredništvo odgovorna Milka Martelanc.

Tiska tiskarna Veit in drug, družba z o. z., Vir, pošta Domžale. (Predstavniki Peter Veit, Vir.)

Slika na naslovni strani: Pretorian Florence: Romunka v narodni noši.

✦ Antoniji Slavikovi

Žalostna, prežalostna je bila tvoja zadnja pot. Samo skromna peščica tvojih nekdanih sodelavk je gledala za pogrebnim avtom, ki je odpeljal tvoje telo proti kršnemu Proseku, tja, kjer te je čakalo najdražje, kar si imela in izgubila: mož, tri hčerke, jasnina rodne zemlje. Vse je umrlo pred teboj, celo ti sama že leta nisi imela zveze s svetom. Ti sama, ki si tako močno izpolnjevala svoje mesto in nalogo v življenju...

Ko se je pred dobrimi 50 leti vzbujalo naše narodno življenje v Primorju, si bila ti, mlada učiteljica Atonija Lavrenčič, med prvimi Slovenkami, ki so z deklamacijami, pesmimi in igrokazi nastopale po ljudskih odrih in se z razboritimi dopisi v primorske liste zavzemale za okrepitev našega življa. Pozneje si kot žena politika in vsestranskega kulturnega delavca dr. Slavika smotrno usmerila svoje zelo uspešno javno delo v okviru takratnih kulturnih in dobroteljskih društev. Med vojno si morala voditi slovenski del Rdečega križa v Trstu. Pod plaščem te patriotske organizacije si nad vse požrtvovalno skrbela za slovenske in slovanške ranjence, za ruske ujetnike in italijanske trpinč. Po vojni si bila prav tako neumorna pomočnica, svetovalka in zaščitnica številnim našim sirotam in materam. Takrat se je podvojila tudi tvoja zaskrbljenost za duhovni razvoj našega življa pod novimi razmerami. Ko so ti društvene sodelavke izročile predsedstvo novega «Ženskega dobroteljskega združenja» v Trstu, si uveljavila svoje široko obzorje, delovno sposobnost in nenavadno predanost. «Ženskemu Svetu», glasilu tega društva, si bila dolga leta dragocena svetovalka in praktična sotrudnica. Ko se je moral izseliti, ti je bilo hudo, tako človeško hudo, kakor takrat, ko ti je usoda trgala iz srca tvoje najbližje: hčerko za hčerko v najlepšem razcvetu, moža v najtežjem trenutku...

Ko se je včeraj vračalo tvoje trudno telo k sinji Adriji, med kljubujoče kraške skale, med grobove tvoje tako ljubljene ožje — in tudi širje družine, smo čutile pritajeni plač tvoje velike, izmučene duše. Zaplakale smo, bridko zaplakale, saj te nismo mogle spremiti in ti reči: Lahka ti bodi zemlja domača...

V Ljubljani, dne 20. maja 1938.

Melitka

Maila Golob

Gospod Ante Toroš se je bril v svoji kopalnici. Medtem ko je s čopičem penil milo na obrazu, je hodil gor in dol ter polglasno ponavljal govor, ki ga je mislil imeti zvečer v klubu industrialcev. Od časa do časa je zakrilil s čopičem po zraku in glas mu je postajal izrazitejši, poudarjal je posamezne besede, časih se je odkašljal in nato zopet mrmraje nadaljeval. Še enkrat je v duhu ponovil govor. Bil je zadovoljen z njim.

Vdal se je ugodju, ki ga je obšlo ob misli na uspeh. Medtem ko si je z brisačo otiral razgreti obraz, je stopil k oknu, pogledal v polmračno ozračje na cesti, kjer so se jedva prižigale svetilke, in premišljal o uspehih, ki jih je priboril v življenju: za svojih petinštirideset let je dosegel že več kakor marsikateri drugi; svoje od očeta prevzeto podjetje je povečal na dvojni obseg, imel je svoje premoženje že tu in tam naloženo in marsikateremu malemu podjetniku je že pomagal na noge. Imel je nekaj dolga, toda značilna zanj je bila velikopoteznost (tudi izgube so bile včasih velike), živahna podjetnost in — pogladil se je po bradi — bil je diplomat. Z zadovoljstvom na obrazu je še enkrat pogledal v zrcalo in stopil iz kopalnice skozi prednjo sobo v jedilnico. Popravil si je kravato in sedel k pogrnnjeni mizi.

Pod velikim, rumenim senčnikom sta goreli dve žarnici in v njuni beli luči se je bleščala miza. Obrazi onih, ki so sedeli okrog nje, že niso bili več razsvetljeni, ostala soba pa je tonila v sivo poltemo.

«Dober večer, papa», je rekla Melitka in dvignila glavo iznad knjige, ki jo je imela odprto poleg krožnika. Zaprla jo je in jo položila na kolena, bilo je «Življenje Male Terezinke». Oče jo je pogladil po roki in ji prijazno pogledal v oči.

«Kako si danes pisala matematično šolsko nalogo, misliš, da bo?» Pogledala ga je, vedela je, da je preraztresen, da bi počakal njenega odgovora, zato je molčala.

Odkar je Torošu umrla žena, je kazal več ljubezni do svojega otroka kot kedaj prej. Mnogo mu je bilo na tem, da bi ohranil domačnost in družinsko življenje v svoji hiši. Žalibog je kmalu spoznal, da o vzgoji deklic nima najmanjšega pojma, vendar pa mu vest ni mogla očitati, da bi bil kdaj štedil z denarjem, če ga je zahtevala izobrazba njegovega otroka. Bil je mnenja, da si otrok najboljše sam izbira načina izobrazbe. Zato je vpisal Melitko, ko je dokončala ljudsko šolo, v samostansko gimnazijo, ker si je to želela. Ljubil jo je ponosno in iskreno. Pogledal jo je od strani, ko je zajemala juho. Bila je bleda in drobna in tako pobožna (dobrohotno se je nasmehnil) in tako plaha. Ogibala se je govoriti z njim o veri, a čutil je, kako jo muči njegova mlačnost v stvareh, ki so njej tako svete. Zasvetile so se ji oči in razjasnil se ji je obraz, če se ji je posrečilo spraviti očeta med kakšnim sprehodom v cerkev. Upala je vedno, da ga bo počasi spreobrnila, ni pa hotela biti nasilna, samo molila je in bila je prepričana, da bo nekoč Bogu vrnila izgubljeno ovco.

Toroš je prišel z večerjo. Nalil si je vina in ga počasi srkal kapljico za kapljico. Odkar mu je umrla žena, ga je malo vznemirjala samota v hiši in mislil je na to, da bi se nanovo poročil, mislil je na lastno udobnost in na prijetnost doma, ki ga upravlja žena.

Melitka je srebala mleko in molče nadaljevala večerjo. V njej je bil drug svet. Obedi, in posebno taki, ki so se zavlačevali in pri katerih je oče ljubil nekako domačo svečanost, so se ji zdeli dolgočasni. Želela si je priti čim prej v svojo sobo, kjer jo je čakala samota in se je mogla udati svojemu delu in tihi pobožnosti.

*

Ko si je Toroš oblačil v prednji sobi površnik, je že vladala tišina v hiši, samo iz precej oddaljene kuhinje je slišal govorjenje poslov. Stopil je na cesto ter odhitel proti mestu. Čeprav je imel avto, ga je uporabljal samo za daljše vožnje, kadar je

moral poslovno v bližnja mesta ali pa, kar se je zgodilo le enkrat na leto, za kratko počitniško potovanje v inozemstvo. Sploh je hotel veljati za skrajno korektnega moža, ni si dovoljeval nikakih posebnosti. Sovražil je hrupne nevsakdanjosti, bodisi v obleki, ali v načinu življenja ter vse drugo, kar bi moglo obračati pozornost nanj. Tudi vzušje v njegovi hiši je bilo tako, da je izključevalo vse, kar bi moglo kaliti umirjenost in videz nevsiljivega blagostanja.

Ko je stopil v društveno sobo, ga je čakalo že precejšnje število gospodov. Preden je začel z govorom, se je odkašljaj in mimogrede z zadovoljstvom zapazil na steno naslonjenega novinarja. Nato je začel.

*

Toroš je sedel v svoji pisarni pri veliki mizi; pravkar je bil zaključil narek gospodični, ki je sedela pri stroju njemu nasproti. Ura je bila šest. Vstal je in stopil k obešalniku. Pristopila je mlada začetnica in mu pomagala obleči površnik. Čeprav sicer kavalir, je to dovoljeval, ker je hotel s tem poudariti, da ga ne vežejo z njegovimi uslužbenkami nobene osebne simpatije, posebno ne erotičnega značaja. V tem pogledu je bil zelo strog do sebe. Dostojanstveno je pozdravil uslužbenke in stopil iz pisarne na pločnik v večerni hlad. Z umirjenimi koraki je krenil proti domu. Med potjo je stopil v majhno cvetličarno, izbral nekaj rož, plačal in napisal naslov, kamor naj jih pošljejo.

Melitke ni našel doma, zato je šel takoj v spalnico, kjer se je prepustil lagodni izberi kravate in zapestnih gumbov. Zamenjal je obleko in tiho žvižgaje pozabljal dnevne skrbi ter se vedno bolj potapljaj v prijetno in malo vznemirjajočo misel na nocojšnji večer. Kmalu mu je tudi telo prevzel občutek ugodja in naslade.

Bil je to zanj že precejšen sprehod, ki se je končal pred majhno vilo zunaj mesta. Svetlozelene barve mladega listja so se razlivalo v mrak in z bližnjega griča je legala vlaga v dolino. Še bolj skrito se je zdelo mesto iz te daljave, tako da so komaj prodirale svetle točke večernih luči.

Pozvonil je ob vrtnih vratih. Ko so se ob lahnem brnenju električnega odpiral premaknila, je stopil na škripajoči pesek poti, ki je vodila do vile.

Prišel je v jedilnico, ki je bila še dosti razkošno opremljena. Z mehкими rokami je gospodična Tonka popravljala šopek v kristalni vazi ter jo nato postavila na pogrnjeno mizo. S svojimi polnimi boki se je zibala od omare do mize, njen smeh se je lovil ob stenah majhnega prostora in Toroš si skoraj ni upal priznati, da se počuti malo bolje kot doma. Ti vsakotedenski obiski, na katere je bil že navašen, odkar je bil vdovec, so mu prešli v navado in težko bi si mislil življenje brez njih. Prekinili so mu enolični in suhoparni tok življenja. Tu se je sprostil, odložil svoj konvencionalni oklep umirjenosti in resnobe.

S Tonko sta sedla k mizi in služkinja je prinesla večerjo. Toroša je prijetno ščegetal v nosu vonj pečenke, Tonkino govorjenje mu je olajšalo zaskrbljeno dušo in razveselila ga je njena lokava in malce prosta beseda, tako da se je zakrohotal in se mu je rdečila koža na tilniku ter se mu nad ovratnikom nabirala v gube. Nato se je še sam odločil za dvoumen dovtip in med tem, ko si je jezik in grlo odmakal z vinom iz tankega kozarca, so se mu bleščali preko mize skozi cigaretni dim beli zobje gospodične Tonke, njen okrogli vrat ga je mamil in odločil se je, da ji pokloni jutri starinsko uro, iz svoje spalnice, ki jo je nekoč tam zagledala — edino krat, ko je bila v njegovem stanovanju, in ki si jo je od takrat tako hudo želela.

Služkinja je vstopila, da pospravi mizo. Iz sosednje sobe je čula glas gospoda Toroša, ki je bil danes otroško razigran. Mirno je opravila svoje delo in tiho zaprla vrata za seboj. Drugo jutro bo ležalo na mizici v prednji sobi petdeset dinarjev zanj.

*

Toroš se je vrnil pozno v noč domov. Ni natanko vedel, koliko je ura, a moralo je biti že precej po polnoči. Glava mu je bila težka in želel si je postelje, vendar pa je mimogrede še stopil do Melitkinih vrat in jih nalahno odprl. Obraz mu je pobožal prijeten zrak v sobi, čist vonj po dihanju mlade deklice. V kotu je brlela rdeča luč na oltarju Matere božje. Okno je bilo odprto in nebo se je že svetilo skozi črne veje drevja na vrtu. Zaprl je vrata in odšel v svojo spalnico. Prijetno so ga objele hladne rjuhe, zakopal je vročo glavo v blazine in takoj se mu je zavest napol zgubila; vendar se mu težka utrujenost ni hotela razbliniti v spanec. V udih je čutil onemoglost, ki se ga je jela polasčati, ko so se mu mišice sprostile v opojnih slasteh. Se je čutil vonj Tonkinega telesa. V polsnu se mu je zazdelo, da v daljavi zvoni, in tropa neurejenih slik mu je preplavila možgane, se pomešala z zadnjimi njegovimi mislimi in zavest je utonila v snu.

*

Na Melitkini nočni omarici je zazvonila budilka. Vstala je in v nočni srajci stopila k oknu. Jutranji mraz jo je prevzel, da je zatrepetala po vsem telesu; vzela je kozarec narcis z okna in jih postavila na oltarček. Obklela se je in pokleknila na tla; zaobljubila se je, da bo molila devetdnevnicu in vsak dan prejela sveto obhajilo.

Po praznih cestah, do vratu zavita v plašč in s šklepetajočimi zobmi je hitela v cerkev. Stopila je v napolnjeno cerkev in topel zrak je puhnil vanjo. Obraz se ji je razjasnil ob svitu mnogoštevilnih sveč, ki so gorele na glavnem in enem stranskih oltarjev. Duša ji je nenadoma oživila spričo bogatega razkošja: bleščečih se lestencev, snežnobelih oltarnih prtov, zlatorumenih svečnikov in visokega stropa, čigar medle barve so se zlivale z oblaki kadila, ki so gosti in težko vonjavi lezli iz nihajočega kadilnika vedno više in više ter se pod stropom razpustili v tanke megle. Melitko je prevzelo vzvišeno, obenem pa domače in prijetno čustvo. Stala je ob kameniti ograji pred oltarjem in oči so ji obstale na mogočnem svetniku v stranski steni. Teža sivega marmorja se je izgubljala v bogatih gubah njegovega oblačila in s strastnimi kretnjami je vsa postava silila proti nebu. V globini cerkve je polglasno mrmranje molitev naraščalo, od časa do časa postajalo grozeče, se zopet hipoma poglelo in se spremenilo v enakomerno tiho šumenje. Ministrant pred oltarjem je trikrat močno zamahnil z cingljajočim zvoncem. Melitka je pokleknila, zakrila obraz z rokama in se zamaknila v molitev. Pripravljala se je na prejem obhajila. Spomnila se je zopet vseh svojih grehov in prevzel jo je kes; a mahoma se je zgrozila: pred očmi ji je stopila slika gole boginje, ki jo je zadnjič slučajno videla v knjigi umetniških reprodukcij na očetovi pisalni mizi. Boginja je stala pred njo in se ni hotela umakniti. Melitka je zaprla oči in se borila proti njej, hotela jo je odgnati, zakrila je z rokama obraz in si mela oči, a ona v svoji rožnati, razigrani goloti se ji je prikazovala zopet in zopet pred očmi, ki so jo že pekle od stiskanja prstov. Melitka jo je že poznala, podnevi jo je puščala na miru, a ravno pred obhajilom se ji je vedno prikazala in se zvijala v nespodobnih kretnjah. Melitka je težko dihala in rotila Boga, naj jo oprostí teh hudičevih skušnjav. Zvonček je zacingljajal. Melitka je vsa okamenela in z izmučeno dušo klečala ob ograji. Na roke ji je padel obhajilni prt, ljudje poleg nje so se spuščali na kolena pred obhajilno mizo. Skušala je zatreti vsako misel in šepetala je:

«O Bog, o Bog!»

In že je čutila popoln mir v sebi, ko je zopet priplavala od daleč čisto majhna rožnata pika, se bližala in večala ter končno stala pred njo v vsem svojem smehljajočem zmagoslavju. Melitka je slišala tik poleg sebe glasno mrmranje obhajajočega duhovnika in zdaj, zdaj bo stopil k njej.

«Božji rop», jo je prešinilo in hitro se je dvignila in stopila v stran; zdelo se ji je, da vsi gledajo zanjo, ko je šla skozi cerkev. Sedla je v najtemnejši kotiček in

solze brezupnosti so se ji vpile. Bila je prepričana o svoji pokvarjenosti. Sama si je naložila pokoro celega rožnega venca in ko so polzele jagode skozi drobne prste je kmalu občutila popoln mir v sebi, vdan in goreč pogled ji je bil obrnjen v Kristusovo sliko na stranskem oltarju in vsa zamaknjena v enakomerno ponavljanje vedno istih besed je komaj opazila, kako se cerkev polagoma prazni. Tu pa tam je kdo mimogrede še pokleknil poleg nje, nato pa odšel skozi glavna vrata, ki so med njihanjem že puščala luč polnega dne v mračno notranjost. Samo v cerkvi je Melitka živel nemoteno, daleč od vseh opominjanj in brezobzirnih poseganj v svoj notranji mir. V tihem sporazumu so tu ljudje prihajali in odhajali, niso se nagovarjali ne izpraševali, mogel si sesti v najbolj oddaljen kot, zariti obraz v roke in se prepustiti brezmiselnosti. Občutila je telesno ugodje, ki se je je polastilo le v podobnih samotnih trenutkih, ko je bila s svojim Bogom sama, brez posredovanja ljudi med seboj in njegovo popolnoma jo prevevajočo osebnostjo, v katero je živo verovala. Ni se še zavedala, kako mučijo njeno nežno dušo vse one predpisane in obvezne pobožnosti. Dvomi o vrednosti njenih molitev in o pristnosti njenega kesanja ter spoznanje njene nepoboljšljivosti, vse to jo je irinčilo in polagalo trnje na njeno pot do Boga.

*

«Kako mehke lase ima», je rekla Tonka in gladila Melitko po temenu. Ko je spolzela roka po licu navzdol, je otrok občutil njeno mesnato in malo vlažno dlan. Širok vrat gospe Tonke se je izgubljal v nabrane čipke vijoličaste bluže.

Zakaj nima skoraj nič brade, je pomislila Melitka, bilo ji je nekako nerodno pri srcu, sedela je na robu stola in ovijala noge okrog stolovih nog.

«Misliš, da me boš imela rada? Gotovo me boš imela; prijateljici si bova, kaj ne?»

Tonka jo je objela in poljubila. Še nikoli ni Melitka čutila tako tolsto mehkega telesa ob sebi in ta topla mesnatost jo je odbijala. Ob oknu je stal njen oče in dobrohotno opazoval svojo ženo.

Poročil se je bil pred kratkim in smatral je Tonko za pravo žensko, ki bo razumela njegovega otroka in mu zopet ustvarila udobnost v domu.

«Melitka, upam da boš kmalu spoznala dobroto naše mamice in da jo boš spoštovala ...»

Melitka je rdečica zalila obraz, listala je v knjigi, ki je ležala poleg nje na mizi; — mamica — silno neugodje in sram sta se je polastila ob tej besedi, hipoma se je zavedala, da bo morala reči mama in še celo Ti. Zgrozila se je.

Oče je hodil po sobi z rokami na hrbtu in govoril važno in zelo pomembno: nova doba v življenju družine, harmonija, nežna ženska roka, ubogljivost, hvaležnost, isto ali še boljše kot prava mati.

Zakaj neki toliko govori? Melitka mu je sledila z očmi. Ljubil je svečane trenutke, posebno če jih je povzročil sam, in naslajal se je ob misli na pomembnost tega večera.

«Spremljala te bom v šolo, Melitka, kaj ne? Mater Gracijano dobro poznam še iz lastnih šolskih let.» Zavila je oči proti stropu.

«Ne, v šolo pa ne,» je ušlo Melitki. Sama se je prestrašila tega preveč pogumnega odpora.

«Kako da ne? Saj se moram vendar predstaviti pri sestrah kot tvoja mama.»

Melitka je gledala na preprogo. Zakaj naj bi se ta ženska vmešavala. Ni mogla še razumeti, da ni več tujka; ne, nemogoče, šola je njena, nune so njene. Saj ni mogoče, da je tudi ona bila kdaj v samostanu. Tam ji je bilo vse tako znano, tako domače in bilo je nemogoče, da bi ta rdečeočraza, našemarjena ženska bila kdaj tam, kjer se je Melitka čutila doma. Porto, stopnišče, stezice na samostanskem vrtu, kapelo, vso tisto sončnost, tisti smeh, ne, ta ženska tega ne more poznati.

Po večerji se je Melitka hitro zmuznila v svojo sobo. — Tenka spalna srajca se ji hladno ovija okrog telesa, ko skoči v posteljo.

O blaženi trenutek, na katerega se veseli že od večerje naprej. Preden zaspi, se vda nekemu svetlu sanj, prepusti se svoji domišljiji in si pripoveduje pravljice. Sama je v njih glavna oseba in vse želje se ji uresničujejo. Takrat ji govorijo ljudje, kar bi rada slišala, slike beže mimo, sama beži, se zapleta v težave, se odreši, pripoveduje, govori o sebi in vsi jo uvažujejo. Včasih reši otroku življenje, ali postane svetnica, ali hodi po cesti in deli beračem bankovce. Tudi podnevi se teh sanj ne more popolnoma znebiti, vedno se ji prikraše kakšna blesteča misel, a hitro jo odpodi, ker noče razkosati te slasti in rajši čaka na trenutek, ko se ji bo mogla v popolni temi vdajati.

Tudi danes se vidi, kako hiti po stopnicah v šolsko sobo, mnogo prej, preden se prične poduk. Seveda je čisto sama. Vsa šola je še tiha, na hodnik sije sonce. Tiho odpre vrata razreda in tam v soncu pred stekleno omaro stoji sestra Gracijana, da, ravno tam (vse mora biti verjetno), izbira kristale iz omare, v belih rokah se ji blešče kamni: ahat, krizopraz, oniks. Krasne besede! Melitka vidi, kako se blešče v omari še drugi kamni, vijoličasti, rumeni kot med, mlečno beli in med vso to lepoto roke sestre Gracijane. V sobi je tišina in prašni drobci lijejo po sončnih žarkih skozi okna.

Melitka pripravlja besede, ki jih bo izrekla. Težke, usodopolne, sestro Gracijano bodo prevzele, kar malo lokavo se smehlja, ko pripravlja to novico.

«Hvaljen bodi, sestra, veste kaj, ali si morete misliti kaj hujšega,» ne, rajši kar na kratko in z žalostnim pogledom:

«Sestra, mačeho imam.»

Sestra se obrne proti njej — in kaj bo sedaj rekla. Melitka preneha, ne, naprej ne, tega sadeža noče odtrgati nezrelega, konec zgodbe si spravi za jutri zvečer. Dosti ima domišljije, da bi si izmislila različne načine, kako bo sestra Gracijana pokazala svojo prepalost, ogorčenje in usmiljenje, ne, rajši bo zaspala z gotovostjo, da bo jutri zvečer okusila najlepši del.

*

Melitkine vroče roke trgajo po rjuhah njene bolniške postelje. Sapa ji je malo težka. Še ravnokar je držala knjigo v roki, a črke se počasi vrivajo druga v drugo, vrste postajajo goste, črk ni več, samo črne, z rdečim sijem obrobljene vrste vidi. Zdi se ji, da ima vroče oči. Kar namah se ji dviga vročina v glavo, nič je ne boli, toda vsa omamljena je in glava ji pade na rame. Zanjto to ni trpljenje, ona živi v svojih mislih in telesa ne čuti več. Nekdo jo drži za roko. Morda je to oče, da, in poleg njega Tonka, ki drži mokro krpo. Kmalu čuti vlažno temo na očeh, majhno, hladno mesto na čelu, vse drugo pa gori na njej. Iz te teme se ji dvigajo jasni prizori iz življenja: pri kosilu sedijo, Tonkin sladki obraz brez brade, da, brada ji popolnoma manjka, samo vrat ima, ki ji sega do spodnje ustnice.

«Melitka je že jedla,» sliši njen glas, ko ji deli juho na krožnik, čisto malo juhe je na krožniku in Melitka je tako lačna. Tonka pravi, da se mora žrtvovati za Boga. Melitka čuti očetov zaskrbljeni pogled na svojem obrazu. A že ga je obrnil proti Tonki, katere mehka dlan mu leži na roki.

Tonka jo vodi v cerkev, a vendar čuti Melitka njeno sovraštvo, strada jo, ne privošč ji obleke. Kadar govori s sestro Gracijano, je ljubezniva, kakor med ji tečejo besede o njeni ljubezni do Melitke.

Melitka se trudi, da bi uredila svoje misli, toda vse se ji zabriše. Žgoče megle se ji nabirajo v očeh. Kmalu pa ji zopet hlad na čelu privabi druge slike: križi, ki bežijo, se vrstijo drug za drugim, prvi se ustavi in vsi, ki prihajajo za njim, zgostijo v ogromen klopčič, ki se kmalu razblini. Sedaj pa se ji bliža majhna točka

na brezmejni, rumeni planjavi. Vedno bliže prihaja ta črna točka, tako grozotno majhna, vedno bolj se bliža, se večja in počasi pokriva vse, grozeče se ji približuje in Melitka se je boji, zajela jo bo, izginila bo v njej, strah ji stisne srce. A še vedno nove točke se pojavljajo in se širijo. V svoji grozi bi hotela zakričati in hipoma spozna, da ves svet sestoji iz samih takih točk, ki jo bodo ugonobile, v katere bo izginila, izhoda ni; končno se ji odtrga krik in zopet začuti svoje vlažno telo. Nekdo jo trdno drži za obe roki. Čisto blizu vidi dva obraza, očeta in mačeho.

«Odleglo ji je, pošlji po zdravnika, Tonka,» je rekel Toroš. Prvič je občutil, kako brez moči je poleg bolnega otroka. Njeno telo ga je presunilo, ni še opazil do sedaj, da je tako drobna. Pogledal je ženo, a njen zaskrbljeni obraz ga je zopet premotil, samo malo je čutil, da tu mogoče nekaj ni v redu. Tonka je stala ob mizici in pripravljala limonado.

«Mislim, da moramo Melitki izbiti iz glave njeno pretirano pobožnost; vedno se posti in morda to presega njene moči,» je rekla.

«Da, vsekakor, izčrpana je. Kako da mi nisi o tem govorila že preje?» Hipoma ga popade obupen strah za Melitko, saj on nič ne ve o tem, kako živi in kaj dela. Do sedaj je vedno mislil, da teče življenje človeka samo po sebi, samo da je gmotno zavarovan. Na čustva ni nikdar polagal posebne važnosti.

Zakaj se posti? Ni razumel. Tonka je zavzdihnila, sedla na posteljo in vlivala limonado žličko za žličko v Melitkina usta. «Pokličí zdravnika,» je rekel Toroš še enkrat, zapel suknjič in stopil iz sobe. Hotel se je otresti dveh neprijetnih čustev: bal se je za Melitkino življenje in ni vedel, kje naj se spopade s to nevarnostjo. Bil je tako nepoučen v ravnanju z mladimi ljudmi. Zato se je zatekel v svojo pisarno. Živci so se mu pomirili. Čakalo ga je delo, ki ga je bil vajen. Imel je pred seboj številke in naročila in vse to je bilo nekaj oprijemljivega, nekaj znanega, poleg česar se je čutil zopet moža, človeka, ki ve, kako mu je ravnati. Za nekaj ur je pozabil na dom.

Ko je stopil na cesto, se ga je zopet polastila skrb. Imel je občutek, da zane-marja svojo hčer. Hodil je nemiren po cestah in premišljeval, kako bi pomagal. Prvič je opazoval obraze mimo idočih, da bi v njih našel rešitve. Toliko ljudi je hitelo mimo njega in gotovo jih je nekaj, ki so se v življenju znašli že pred slično težkočo kot on in znali so si pomagati. Kako so si pomagali? Imeli so bolnega otroka in ozdravel jim je. Hipoma mu je šinilo v glavo: in kaj če jim otrok ni ozdravel, mnogim je umrl in še vedno hodijo dalje. Obup in strah sta se ga polastila. Gotovo zavisí od njega samega, da to prepreči. Začel je hoditi hitreje in izbral naj-krajšo pot proti domu.

Zagledal je razsvetljeno izložbeno okno. Vstopil je in kupil šopek narcis. Postavil jih bo v bolniško sobo. In hipoma — ko je držal cvetlice v roki, se mu je začelo, da je to ono, s čimer bo Melitki pomagal. Ta misel ga je prevzela; čutil se je pomirjenega. Mogoče je zdravnik že prišel, na vsak način jo bo rešil.

Tiho je odprl vrata bolniške sobe. Obdal ga je spokojen mir. Oknice so bile zaprte in samo skozi špranje je padala mračna svetloba. Sam je stopil še v jedilnico in poiskal posodo za cvetlice. Postavil jih je nalahno na mizico pri vzglavju postelje. Sedel je k Melitki. Dihala je mukoma in majhne potne kapljice so se ji svetile na gornji ustnici. Bolje ji je, se je prepričeval. Dvignil ji je tanko roko z odeje in jo držal v svoji. Stiskal je majhno, hladno dlan in napeto čakal, da bi se malo zganila. Samo majhnega znaka zavesti in razumevanja si je zaželel. Prisluškoval je in čakal, oči so mu nepremično zrle v blede obraze, kakor da bi njegov pogled hotel izsiliti znak življenja iz Melitkinih potez. Zgrozil se je nad usodo, da ga je tako prevarila ravno v trenutku, ko je mislil storiti zadnje za srečo svoje družine. Ustvaril ji je blagostanje, dal ji je gospodinjjo, nikdar pa ni pomislil na bolezen, ki bi mu lahko kljub vsemu uničila to srečo.

Melitki so se ponavljali napadi vročine vsak dan ob petih popoldne. Tonka je poklicala zdravnika, ki ga je poznala že več let. Razen svojih malenkostnih ženskih brig je imela samo še eno razvedrilo, iskanje bolezni v svojem telesu. Gojila je svoje bolezenske znake, iskala novih in jih s skrbjo pazljivo prenašala skozi življenje. K sreči je našla zdravnika, ki je imel smisla za to njeno zabavo. Pomagal ji je razvijati vse njene namišljene bolezni, izbrala si je vedno najprijetnejše, in ji predpisoval zdravila, ki so jo veselila. Vsaj vsako leto enkrat pa si je dovolila hujši napad, ki jo je priklenil na posteljo. Vsakodnevni zdravnikov obiski in zaskrbljena ljubeznivost Toroša, vse to ji je bilo potrebno, da je obrnila pozornost nase. Svoje cvetoče, a vendar tako slabotno zdravje je ljubila bolj kot obleke in lišp. Uživala je v zbiranju stekleničic, zdravil in praškov in bila je ponosna na svojo zbirko kakor ljubitelj knjig na svojo biblioteko.

«Milostiva, kako pa kaj z vašim zdravjem, že dolgo me niste obiskali,» jo je vprašal zdravnik, ko je obešal površnik. Tonka ga je pričakala v predsobi. Poljubil ji je roko, jo še dolgo držal v svoji in Tonki prodirljivo gledal v oči. Kar majhna slabost jo je obšla in zasmilila se je sama sebi: «Saj veste, gospod doktor, da ne morem misliti nase sedaj, ko nam je otrok bolan.»

Skoraj malo prehitro se je zdravnik obrnil od nje in vprašal po bolnici. Osupnilo jo je, ker je bila navajena, da je bila ona sama svojemu zdravniku najvažnejša. Ljubosumnost jo je zgrabila, ko mu je sledila v sobo.

Melitka je zopet ležala v vročici. Zdelo se je, da je brez zavesti, kajti niti oči ni odprla, ko jo je zdravnik prijel za zapestje. Minila je minuta, ko je štel udarce žile. Tonka je stala ob postelji in čakala na prve besede zdravnika, ki je zrl predse v zid. Vstal je in prosil za vodo, da si umije roke.

Melitka je odprla oči in zagledala zdravnika, ki je pripravljaj injekcijsko brizgo. Trudne veke so ji spet zakrile pogled, a dvignila jih je toliko, da je mogla razločiti obe postavi ob mizi. V poltemi je opazila zdravnika, ki se ji je približal. Kdo neki je ta zdravnik, ki ga do sedaj še nikdar ni videla. Tonka je stala čisto blizu njega, res zelo blizu in ga z roko oklepala okoli vratu. Melitka je slišala njene pritajene besede:

«Ne, nikar, pusti jo, saj je tako zgubljena.»

«Gospa, kako morete!» in na senci je spoznala, da jo je zdravnik odrinil. Melitka je zamižala, nobene misli ni bila zmožna in nov val dobrodejne vročine jo je prevzel.

Toroš je preživljal težke ure, ki naj bi odločile o življenju in smrti njegovega otroka. Nemirno je hodil po sobi in tišina v hiši ga je vznemirjala. Vedel je, da je zdravnik pri Melitki, gotovo bo storil vse, da jo reši. Morda bi poklical še drugega zdravnika, vse zdravnike, morajo ji pomagati. Njegovo lastno brezdelno čakanje se mu je zdelo izguba časa. Planil je k telefonu — koga naj pokliče? — a slušalka mu je padla iz potne roke. Sklonil se je in glava mu je padla na sklenjeni roki. Enakomerni klici iz slušalke, ki je ležala poleg, so mu zamolklo udarjali na ušesa.

Tedaj je slišal, da so se odrpla vrata. Vstopil je zdravnik:

«Gospod Toroš, mislim, da je krizo prestala,» njegov glas je bil stvaren in umirjen, «edino, kar sedaj potrebuje, je mir. Jutri zjutraj se zopet oglasim.» Toroš se je zasmeljal in se olajšan dvignil. V Melitkini sobi je našel Tonko, stisnil jo je k sebi in mrmral:

«Hvala ti, toliko si nama žrtvovala v tej bolezni, Melitki in meni, hvala.»

*

Miren in vesel smehlaj je sijal sestri Gracijani z obraza. Držala je Melitko za roko in jo vodila po stezicah samostanskega vrta. Koliko drevja je ozelenelo med Melitkino boleznijo! Z očmi je mimogrede iskala vse znane koticke, kapelico iz su-

rovih skal, že vso poraščeno z bršljanom, in vse klopi, raztresene med cvetočim grmovjem. Vstop v vrt je bil gojenkam dovoljen le ob izrednih prilikah in z veseljem je Melitka sledila tja vabilu sestre Gracijane.

Iz šolskih razredov se je čulo predavanje profesorjev, v enem razredu je bila pevska ura in petje ju je spremljalo do najoddaljenejšega kota v vrtu. Melitka je bila prvo uro še prosta in bila je ponosna, da jo je smela preživeti sama s sestro Gracijano. Pripovedovala ji je o vsem, kar je doživljala med svojo boleznijo. Šele nazadnje se je odločila obtožiti mačeho; sestri se smehljaj na licu ni spremenil in odgovorila je s popolnoma mirnim in vsakdanje podučljivim glasom:

«Melitka, ne sodi staršev, greh je. Ljubiti jih moraš in tudi Bog bo tebe ljubil.» Zavila je na stransko pot in povabila Melitko, naj poklekne pred kapelico. Obe sta pokleknili, a Melitka se ni mogla pridružiti sestriini polglasni molitvi. Brez pobožnosti je gledala v kipec Srca Jezusovega; njegov negibni, dobrotljivi smehljaj se je upiral vanjo, kot se je pred leti prav tako upiral v Tonko in bi se tudi danes, če bi klečala tu pred njim.

*

Ob koncu šolskega leta se je Melitka za vedno poslavljala od sestre Gracijane. Malo delj kot drugim odhajajočim gojenkam ji je gledala v oči.

«Odločila si se za trgovsko šolo in zapustila naš boš. Nekdaj pa sem upala, da ostaneš za vedno pri nas, od vseh mlajših smo imeli največ nade v tebe.» Držala jo je za roko in zamišljeno gledala v ta vedri deklinški obraz, iz katerega je tako nepričakovano hitro ginevala ona zasanjana udanost, ki je sestre navdajala z upanjem, da jo bodo nekoč imele v svojih vrstah.

Kaj vračaš se

Erna Muser

O tebi, ki sem te nekoč ljubila,
se mi nocoj prečudno je sanjalo,
ihte sem se iz spanja prebudila,
od bolečine me je v prsih žgalo.

Od daleč si prihajal mi naproti
in jaz bila bi k tebi pohitela,
ti pa odbežal si po drugi poti;
skeleča groza me je vso prevzela.

Iztrgale vse moje misli budne
so davno iz srca te in razuma,
kaj vračaš v ure se nemočne, trudne

brezupnosti obnavljat bolečine,
bežeč prezirno ali brez poguma.
Mar v srcu so ostale korenine?

Bolgarske žene pri nas

P. Hočevarjeva

Konec aprila so bile v Sloveniji bolgarske pevke, učiteljice in profesorice iz Sofije. Nastopile so na treh koncertih; z visoko umetniškim prednašanjem so predstavile narodno in umetno bolgarsko pesem ljubljanskemu meščanu, škofjeloškemu poljedelcu in trboveljskemu delavcu, tako da so jo povsod podoživljali s prvinskimi občutki ter jo zato sprejeli kot simbol davne, sedanje in bodoče plemenske povezanosti. S takimi občutki, z zavestjo bratstva in slovanske skupnosti so bili prepojeni pozdravi in aplavzi, ki so tiste dni spremljali pot in pesem bolgarske žene po naši zemlji.

V stoletnih borbah za narodovo svobodo in v naporih za pravičnejše oblike sedanjega življenja je pri vseh južnih Slovanih tudi žena storila svojo dolžnost. Danes pa je pogled bolgarske žene vedrejši kakor naš. Bolgarski narod se je že trdno zakoreninil v svojo zemljo in stoletni tiran je za vedno umaknil roke in oči od bolgarske meje; v domači hiši pa ji je mož že priznal boljše mesto: saj jo je novi volivni zakon precej približal državljski enakopravnosti. Celotni položaj slovenske in jugoslovanske žene pa je danes težji kakor kdaj koli prej. V trenutkih, ko hoče sosed narodno in gospodarsko povzdigniti svoje pleme s tem, da uniči svetu demokracijo, slovanskim sosedom pa narodnostni obstoj, čutimo me žene pomanjkanje državljske enakopravnosti posebno težko. Saj smo prepričane, da bi bili ob aktivnem sodelovanju žene v državnem življenju uspešnejši tudi vsi naši napori za obrambo narodovega obstoja in demokracije.

Umevno je, da so se ob koncertnem gostovanju šofijskih pevk Slovenke zanimale tudi za drugo prosvetno delo bolgarskega ženstva. Zato so z velikim zanimanjem poslušale predavanje ge. *Vesele Vitanove*, ki je govorila pod okriljem ženske sekcije J. U. U. Z besedo prikupne govornice in zavedne feministke je razvila pregledno sliko o življenju in delu bolgarske žene v zgodovini in sedanjosti.

Razvoja balkanske žene ne moremo primerjati z napredkom žene na zapadu. Petstoletno suženjstvo pod Turki ni samo krepilo naziranja o tradicionalni vlogi žene, naj živi samo možu in otrokom, nego je tudi ustvarjalo posebne pojme o njeni manjši človeški vrednosti. Saj je v tistih časih imel premožni Turek tudi po 600 žen v svojem haremu, žena mu ni bila več človek, gledal je nanjo kot na blago, na živinčce. Da si je bolgarski narod ohranil svojo vero, svoj jezik, svojo narodno samobitnost in je končno dosegel celo svojo državno samostojnost, je vendarle velika zasluga žene. Bolgarski mož ni mogel varovati hiše, žene in otrok, ne skrbeti zanje. Možje in mladeniči so dan in noč prežali po gorah in gozdovih na Turke, žene pa so za zamreženimi okni in zapahnjnimi vrati zrejale in vzgajale deco. Le v zimskih mesecih so se hajduki vtihotapljali v domačo hišo, kjer so jih žene in zaročenke skrivale pred Turki ter jih preoblačile v svoje obleke, da so mogli preživeti zimo doma. V tej najtemnejši dobi bolgarske zgodovine se žena ni mogla zanimati za javno življenje; vendar je že takrat izpolnjevala prevažno nalogo narodne delavke sama iz sebe, iz podzvestne prvinske nujnosti, da *ohrani mladi narod svoji zemlji*. Bolgarska žena — je rekla predavateljica — ni nikdar zapela otroku drugačne pesmi kakor bolgarsko, nikdar mu ni izpregovorila tuje besede, nikdar ni ljubila drugega kakor Bolgara. Narodni vez, noša pričata o tili zvestobi žene svojemu rodu, Narodna pesem pa govori tudi o njenem javnem udejstvovanju: mnogo-krat gre nevesta s svojim zaročencem v hajduke, tam se bori ob njegovi strani; če pade zaročenec, stopi ona kot vojvoda na njegovo mesto.

V drugi, t. j. preporodni dobi bolgarske zgodovine, gre žena prvič čez domači prag, da aktivno poseže v kulturni in politični boj: *postane redovnica in s tem učiteljica*. Ko so v tajnih revolucionarnih odborih pripravljali možje upor proti Tur-

kom, je žena redovnica zbirala narod po malih cerkvicah k pouku. Po tleh, po cerkvenih pragih so sedeli otroci in odrasli, učiteljica pa jim je govorila v narodnem jeziku, ki so ga bili Grki in Turki že pregnali iz cerkve in javnosti, izročala jim je bolgarsko zgodovino ter utrjevala vero v osvobojenje. Ko je sredi 18. stoletja sultan dovolil rabo bolgarskega jezika, je tudi bolgarska učiteljica stopila v javnost in ustanavljala šole. Anastazija Dimitrova je že leta 1840. ustanovila prvo dekliško šolo in celo učiteljsiše v Plevnu, «Baba Nedelja» pa je še kot starka hodila iz kraja v kraj in ustanavljala šole.

Ko se je z letom 1860. začelo močno organizirano delo za politično osvobojenje, so tudi ženi vstali novi ideali: *organizirano narodno obrambno delo*. Dobrih deset let so žene vztrajno pomagale možem borcem: vezle zastave z napisom «Svoboda ali smrt», pekile upornikom kruh, jim šivale obleke in zbirale denar zanje. Turki so večkrat zasledili to delo in mnogo Bolgark je bilo takrat po ječah. Ustanavljati so se začela že prva ženska društva, ki so javno sodelovala v osvobojevalnem pokretu: skrbela so za vojne sirote in za starce ter denarno podpirala mladino, ki se je šolala v inozemstvu. Tudi v tej zgodovinski dobi stoji bolgarska žena kot pošten, požrtvovalen in značajan lik. Raje je šla v smrt, ko da bi stopila v brezskrbno haremsko življenje. V narodnih pesmih žive žene, ki so umirale z zavestjo, da se niso izneverile svojemu rodu. Iz strahu, da bi je ne uplenil Turek, je često prosila mlada Bolgarka svojega moža, naj raje umori njo in otroka: «Samo nazaj ga drži, da ne bom videla...» Mož pa je zabodel njo, otroka in sebe...

Po osvobojenju (1877) so se pojavili novi politični in gospodarski problemi, ženina miselnost in delo sta krenila v drugo delovno smer. Dočim je država osredotočala vso skrb in sredstva za nadaljevanje narodovega osvobojenja, so žene prevzele skrb za *narodno prosveto in socialno pomoč*. Ženska društva ustanavljajo sedaj čitalnice, nadaljevalne tečaje za odrasle, šole za analfabete, sirotišnice, zavetišča za starce, begunce itd.

Z razvojem industrije ni mogla žena več ostati samo v družini, šoli in bolnici. Življenje je nujno zajelo tudi njo tako kakor moža ter ji vzbudilo iste materialne in duhovne potrebe: svobodo šolanja, pravico do poklicnega dela in enake plače, do socialne in državljanske enakopravnosti. Ženskim društvom je življenje samo širilo program: dobroteljnosti in narodnemu izobraževanju se je pridružil *feministični pokret*. Spricho konservativnih nazorov, ki so se toliko stoletij utrjevali pod vplivom turške miselnosti, je imela bolgarska žena v boju za svoje pravice težko pot. Vendar si je baš s tisto žilavostjo, s katero je v stoletjih turške politične moči in grškega duhovnega jarma čuvala svojemu rodu narodno zavest in bitnost, tudi sedaj osvajala postojanko za postojanko. Že leta 1908. je dobila pasivno volilno pravico za krajevne šolske svete; kmalu si je kot učiteljica izvojevala enako plačo, izsilila si zakon o popolni svobodi do vseh šol. Prve ženske gimnazije so bile samo sedemrazredne, zato je bila ženam univerza zaprta. Pa so šle študirat v inozemstvo, odkoder so se vrnile s širšo izobrazbo in so marsikje izpodrinile manj sposobnega moškega. Vlada pa je bila prisiljena, da je z zakonom izenačila gimnazije.

Balkanska vojna je klicala na bojišče vse moške in celo nedorasle dečke. Kaj zmore kmečka žena, je takrat dokazala uradna statistika: ob balkanski vojni, ko so vsa poljska in gospodarska dela opravljale ženske, je bilo obdelano veliko več zemlje kakor v mirnem času! Pa tudi vsa prehrana armade je bila takrat v ženskih rokah.

Težko gospodarsko krizo, ki je sledila svetovni vojni, zlasti pomanjkanje obleke in hrane, je posebno bolgarska mati bridko občutila. Po nujnosti potrebe si je žena sama prebijala pot v vse delovne panoge in izkoriščala vsako priliko za izboljšanje pravnega položaja. Ko je v zadnji gospodarski krizi nastopila diktatorska vlada, ki je razpustila narodno skupščino in razveljavila mnoge državljanske pravice, se je Narodna ženska zveza z vso odločnostjo zavzela za žensko volilno pravico ter jo

nepričakovano tudi dosegla, čeprav v okrnjeni obliki. Občinske zastopnike lahko volijo tudi žene, če so poročene in imajo otroke. Letos je zakon žensko volivno pravico že nekoliko izboljšal: narodne poslance lahko volijo vse poročene žene, naj so matere ali ne. Bolgarska narodna ženska zveza si sedaj močno prizadeva za popolno izenačenje moške in ženske volivne pravice ter jo bo po zatrdilu notranjega ministra tudi kmalu dobila.

Gospa Vitanova je ob zaključku predavanja posebno poudarila *mirovni program* bolgarske žene ter njeno željo po dobrih odnosih s sosedi. Najsigurnejša pot, ki vodi v svetovni mir, je pot medsebojnega spoznavanja in zblíževanja narodov; pesem pa je tisto plemenito sredstvo, ki sega najgloblje v srce in dviga duha v najidealnejše višine.

Ko je predavateljica sporočila še pozdrave Bolgarske ženske zveze ter dala pjasnila na nekatera naša vprašanja, smo začutile, kako blizu so si naša pota. Predvsem pa smo ponovno spoznale:

1. Da smo žene v jugoslovanski in deloma tudi še v bolgarski državi brez državljanske in politične enakopravnosti, čeprav nalagajo vsi časi, posebno pa današnja gospodarska in političnonravstvena kriza pretežni del bremena na ženo ter terjajo od nje največ borbe.

2. Da morata danes bolgarska in jugoslovanska žena skupaj z možem aktivno stati na straži pred novim sovražnikom, ki preti od zapada in se prikrito zajeda v drobne naše narodnega telesa z namenom, da bi nam uničil najdragocenejšo pridobitev: demokracijo. Demokracijo, ki je najsigurnejši porok svobode slovanskih narodov, socialnega napredka državljanov, pravičnega položaja žene in svetovnega miru.

V teh dveh pravicah, v stremljenju za državljansko in politično enakopravnost žene ter v boju za demokracijo in svetovni mir vodi skupna pot bolgarske in jugoslovanske žene.

Prvi greh

Joži Muni h

To zgodbo mi je zaupala nekega večera, ko je bil v sobi polmrak in nisem videla drugega kakor teman obris njene drobne postave in dvoje vlažnih, žarečih oči, ki so me gledale plaho in v pričakovanju: češ, ali me boš tudi ti udarila s trdo besedo.

«Saj veš, da je težko, kadar človek nima drugega premoženja razen premehekkega srca. Še sveti Miklavž pozabi nanj. Na tega svetnika sem se dolgo jezila. Kako bi se ne? Trdno sem verovala, da so vse dobrote, ki jih dobe otroci, resnično iz nebes. A meni je delil sveti Miklavž tako bore malo. Nekaj orehov, hrušk, repa, debelo korenje in brezova šiba, to je bil moj vsakoletni delež. Vsak večer sem z naivno vero in gorečnostjo otroških let prosila svetnika, naj mi prinese čevlje, nov predpasnik za šolo in knjigo pravljic. Pričela sem ga sumničiti, da tudi on, prav kakor ljudje, dela razliko med revnimi in bogatimi; toda prav ko je bila sumnja najhujša, sem izvedela, da je sveti Miklavž le — mama, oče, včasih tudi kaka dobra teta.

Kljub temu, da sem bila razočarana, sem čutila v srcu neko veselje, da mi je vsaj še vera v svetnika ostala. Če mama delijo, potem ni čuda, da malo dobim. Revna, zelo revna je bila moja mama, samo srce je imela zlato. Toda za zlato srce se ne dobi denarja. Mami nisem zamerila, saj sem vedela, da brez denarja ne more kupiti vseh tistih dobrot, ki so jih deležni otroci bogatejših.

Nekega dne pa je pripomnila teta materi: «Otrok ti raste, cela dekla bo že. Morala jo boš dati kam v službo.»

Težko mi je bilo. Kdor gre služiti, ne sme več čakati darov od svetega Miklavža. — Nekaj dni pred praznikom svetnikovim je pekla teta piškote za sosedove otroke. Zapeljivo je dišalo po hiši in vzbujalo skomine po dobrih rečeh. Vsi bodo dobili, prav vsi, me je zaskelilo grenko občutje. Samo meni nihče ne bo ničesar dal. Služit me bodo poslali. Otroci se bodo hvalili v šoli in razkazovali dobre reči, jaz pa ne bom imela ničesar pokazati. Matere se nisem upala prositi. Kako naj bi jo prosila? Saj so bile njene roke tako žuljave in trde od dela, a život ves sključen od težkih bremen.

Pohajkovala sem okoli hiše. — V tem je prišla v vežo teta s polnim rešetom piškotov. Ko bi imela vsaj tri piškote! Tistega rumenega konjička, srček in venec. Jabolko imam in nekaj hrušk. Dala bi v pehar in pokazala otrokom. Vidite, tudi mene niso pozabili! — Vzemi jih, saj teta ni preštela, poglej, koliko jih je na polici! me je vabilo v srcu. — To je greh! A, kaj bo greh, sosedovi otroci bodo imeli še dovolj. Samo tri vzemi! — Teta je odšla na dvorišče in me pri tem ošinila s čudnim pogledom. Stala sem med vrati in trepetala. Tako lepo je dišalo, kakor zlato je bilo rumeno pecivo. Ogledala sem se, tete ni!

Bliskoma sem stisnila k sebi tri piškote, v tem pa je zaničljivo zazvenel tetin glas. «Tak tako! Kradeš tudi! Kar videlo se mi je, da nekaj nameravaš.» — Stopila je k meni in me udarila po licu. «Seme tatinsko, materi bom povedala, da bo vedela, kakšno hčer ima!» «Ne, ne teta, lepo prosim,» sem vzdignila roke. «Tepite me, kolikor hočete, samo mami nikar ne povejte!» Teta pa je kričala dalje. Moj greh je rasel v neizmerenost.

Splazila sem se v podstrešno kamro, kjer sva spali z materjo. Skrila sem se v posteljo pod odejo in vsa drhtela v obupu. Misli so me bičale.

Nihče me nima rad razen mame, a sedaj mi bodo še njo vzeli! Vedela sem, kako je bila mati stroga. Niti jabolka nisem smela pobrati na tujem vrtu, če nisem prej prosila. A sedaj? Prepričana sem bila, da me bo mati odrinila od sebe, ko ji bodo povedali o mojem grehu. V tem je nekdo odgrnil odejo. Nisem si upala dvigniti glave, vsa sem trepetala v bojazni, kaj se bo zgodilo. Mati je tiho vprašala: «Zakaj jokaš? Ali so te topli? Ali si lačna?» Njen mili, dobri glas me je še huje zabolel. Ona edina te vpraša, ali so te topli, ali si lačna, a ti si — kradla!

V tem je prihitela teta in v hudih besedah vrgla pred mater očitek, kakšna pokvarjenka sem. O, kako sem tisti trenutek sovražila teto, ki je bičala mojo mater s krutimi besedami. Sovražila me je tudi ona, čutila sem, da sovraži moje slabotno telo, ki ji ne more z delom koristiti. Mati se je sklanjala nad menoj, kakor bi me hotela braniti pred zlobo, ki je sršela iz tete. Ko so se za njo zaprla vrata, mi je mati dvignila glavo. Ničesar ni rekla, le gledala me je s svojimi ljubimi očmi in dve velikli solzi sta ji spolzeli po licu. To je bilo preveč. Planila sem pokoncu in ilhte zaprosila: «Mama, ljuba, lepa moja mama, nikar me še vi ne zavržite!»

Potem sem ji vse povedala. «Nikoli več ne bom, nikoli,» sem ponavljala. «Niti slamice ne bom ukradla nikomur!»

Pritisnila me je k sebi: «Ubogi, ubogi moj otrok!» Sveto sem ji obljubila, da bom ostala poštena. Ko sem se ponoči prebudila, je sijal mesec skozi okno ter obseval sključeno postavo žene, ki je molila pred Križanim za svojega otroka.

Taka je bila moja mati in to je moj greh, ki me peče, kadar koli se spomnim, da je mater vrgel na kolena in ji vzel spanec s trudnih oči.»

Nepoznani nevesti

Ruža Lucija Petelinova

Skopnel je sneg in trave trepetajo
od sladostrastja prvih sončnih dni,
vse ceste se kot v srebru lesketajo,
omamni jug se meša v mlado kri.

In ti v tem dnevu bela si kraljica,
za tebe vpregli so dva čila konja,
vsa nežna si med cvetjem, kot cvetica,
ki vabi gosta v opojnino vonja.

Že bližajš cerkvi se, častiti starki,
ki skozi marmornate, težke prste
polze ji blagoslova žolti žarki
prek zibelke in prstana in krste.

V zvoniku bije ura, živo čuješ,
do tihe tajne vsa si prebujena
in sramežljivo sile se raduješ,
ki ti šepetajo: Žena ... žena ... žena ...

Ta dan z menoj vred ustvarjen bil je zate,
pastir s piščalko sem ob tvoji poti,
pomešam naj skrivaj se ti med svate,
navržem svojo svirko tvoji doti.

Breda Šček

V. S. R.

Zakaj smo Slovenci tako neumno ponižni? Zakaj se klanjamo pred tujci in smo slepi za prednosti lastnega naroda in lastnih talentov? Ko se da vendar čisto preprosto s svinčnikom v roki izračunati, koliko nadpovprečno nadarjenih ljudi bi morali imeti tuji, večji narodi sorazmerno s svojo številnostjo — pa jih nimajo. A mi stojimo tu in strmimo čez plot — kaj pa se godi pri nas, kdo dela, kaj delajo naši umetniki, to nam je deveta briga. Neopaženi hodijo med nami, pa so menda še srečni, če jih nihče ne napada, če jim privoščijo vsaj žarek sonca in košček kruha — zato, da trpijo in delajo, oni, katerih delo je živo življenje vsakega naroda. Kaj smo brez naših umetnikov? Kup ljudi, ki bi prav tako lahko pripadal kakršnemu koli narodu na svetu — kajti kupovati in prodajati, jesti, piti in spati znajo menda vsi ljudje. — Večina menda misli, da se sme zanimati za umetnika šele, ko je mrtev in mu je postavljen primeren spomenik, ob katerem se pri skromni udeležbi slavnega občinstva in šolske dece govore slavnostni govori. Dokler pa je umetnik še živ, ga gledajo postrani — iz nerazumevanja, neumnosti ali nevoščljivosti — kdo to ve? Pravi umetnik pa se ne briga za vse to, gre svojo pot, naravnost in brez oklevanja, zato, ker drugače sploh ne more. Zvest svojemu poslanstvu plača slavo nesmrtnosti z bridkostjo.

Tako živi med nami žena, katere ime je pač znano vsem slovenskim glasbenim kritikom, sicer pa menda le še nekaterim pevcem in pevovodjem in pa mogoče prav otročičkom, ki so peli njene pesmi. Ta žena je skladateljica, pevka in pianistka Breda Šček.

Breda Šček je primorska rojakinja, rojena 20. avgusta 1893 v Trstu. Njeno pravo ime se prav za prav glasi: prof. Frida Orel Šček — «Breda» je le ime, pod katerim je izdala mlada komponistka svojo prvo skladbo. To ime pa je raslo z njenim delom, tako da je preraslo tisto, ki stoji v krstni knjigi, in zato je to danes njeno pravo ime.

Primorci so med nami nedvomno glasbeno najbolj nadarjeni. Mlada Breda pa je posebno nadarjenost podedovala še po rodu z materine strani. Že njen praded, cerkveni pevec na Krasu, je imel leta 1821. debelo knjižico lastnoročno napisanih narodnih pesmi.

V letih, ko se druga dekleta šele začenjajo zavedati življenja, se je Breda že vsestransko udeleževala v goriškem glasbenem življenju. Začetek pa je bil tak: nekega dne, ko se je petnajstletna, a silno drobna in mala deklica na domačem vrtu igrala z otroci, je prišel k njenim staršem stari furlanski farni župnik g. Ziach. Oče je odšel po Bredo in ji povedal, da bi jo gospod župnik sprejel kot organistko za svojo mestno župno cerkev, če je sposobna orglati. Zato naj zaigra kaj lepega na glasovir — saj je njena bodoča služba odvisna od te izkušnje. Gospod župnik sicer ni imel posluha pa tudi ni bil glasbeno naobražen, vendar je punčka dosti plaha stopila v sprejemnico. Staremu gospodu še na misel ni prišlo, da bi tak drobiž vikal. «Pokaži kaj znaš!» je zaukazal v domači furlanščini. In Breda je pokorno sedla za klavir (da orglati sploh ne zna, je previdno zamolčala) ter pogumno zaigrala «Mlade vojake». S tem je bil sprejemni izpit končan in gospod župnik je izjavil: «Sprejmen te v službo. Letno boš imela 120 forintov plače» To je bilo veselje! Ves teden pred nastopom službe se je nato Breda sama vadila spoznavati orgelske pedale in pri prvi maši, ki je jo vodila, ji je kar dobro šlo od rok — in nog.

S tem pa je bilo tudi konec otroških iger in Breda je poleg organistke kar čez noč postala znana zborovodkinja. Vadila pa je kar več zborov: v župni cerkvi dekliški in moški pevski zbor, v stolnici pa kvartet starih, bradatih pevcev, ki so punčko v dobrodušni šali po furlansko imenovali «la pìsula», kar pomeni po italijansko «la piccola» ali po naše «mala». V Gorici je nadalje vodila zbor slov. učiteljskih kandidatinj, zbor slov. Marijine kongregacije in mešani zbor v Podgori pri Gorici.

Kasneje je «mala» vodila Ciril-Metodov zbor v Sv. Ivanu pri Trstu, cerkvene zборе na Proseku, v Ospu, v Avberu, na Repentabru in drugod (jasno, da si s tem narodnim delom ni nakopala prevelikih simpatij višjih oblasti). Kako pa je bila cenjena kot zborovodkinja dokazuje dejstvo, da je leta 1927. skupno s pok. profesorjem E. Adamičem predavala na tečaju za pevovodje ter zboru «Zveze učit. društev v Italiji».

Kot mlada organistka je doživela marsikaj zanimivega — omenim pa naj le naslednji značilni dogodek: pri sv. Vidu v Gorici so se ob nedeljah ob devetih izvajale latinske maše, ob šestih zjutraj pa so se pele le slovenske pesmi. Pri tej cerkvi je bil takrat kot kaplan nastavljen skladatelj David Doktorič. Bil je vnet pristaš novega cecilijanskega gibanja, ki ostro nasprotuje poskočnemu, živalnemu cerkvenemu petju polpretekle dobe. Pozval je malo organistko k sebi in ji zapovedal, da pri njegovih mašah nikdar več ne sme igrati stare goriške božične narodne pesmi «Kaj se vam zdi, pa-

stirčki vi?» Breda je takoj razumela, da preveč poskočni napevi žalijo čut cerkvenega dostojanstva in naznanila zboru, da se omenjena pesem v cerkvi ne bo več pela. A že pri naslednji maši so se razni stari ljudje bridko pritožili, da niso občutili prav nič božičnega razpoloženja, ker niso več čuli svoje stare božične pesmi. Neki starček ji je celo ponudil dva forinta, da bi samo enkrat zaigrala »Kaj se vam zdi, pastirčki vi?» Tedaj še je tudi organistki storilo milo in vložila je pismeno prošnjo na gospoda kaplana, naj bi se smela stara pesem zopet igrati. Odgovor se je glasil: »Dovolim, da se zapoje enkrat in sicer samo ena kitica.»

Učiteljšče je Breda končala v Gorici in potem sedem let službovala kot mestna učiteljica v Trstu. Ko so jo odslovili, kot so odslovili vse slovenske učiteljice, se je še bolj posvetila glasbi. Pet let se je učila solopetja, končala pa je tudi vse klavirske študije na tržaškem konservatoriju. Pri skladatelju Garulliju je dovršila harmonijo, kontrapunkt in kompozicijo. Leta 1924. pa je na tržaškem konservatoriju napravila mojstrski izpit iz zbornega petja in poučevanja glasbe na srednjih šolah; leta 1930. je v Bologni na glasbenem liceju položila drž. akad. izpit iz solopetja.

Kot koncertna pevka je nastopila v dvorani Umetniškega krožka v Trstu, v tržaškem radiu in v dvorani »Tartini«; istotam so tudi z lepim uspehom izvajali njene »Klavirske preludije« in »Malo suito za orkester«.

Ko so zaprli slovenske šole, je napočil za Brede najtežji čas. Bila je brez službe, brez zaslužka. S starši se je zatekla k bratu župniku Virgilu Ščeku v Avber.

Prišel je dan, ko je morala preko meje v novo domovino — leta 1934. je v Jugoslaviji zaposlila za katero koli službo na ljudski, meščanski, srednji ali glasbeni šoli. Nameščena je bila takoj v Loče pri Poljčanah. V tej skromni vasi ob hladni Dravinji živi še danes. Starše je med tem izgubila, brat Virgil pa je prišel samo takrat, ko je sestro poročil s Silvestrom Orel-om.

V Ločah, koj za postajo, stoji ljudska šola, kjer deluje učiteljica in zborovodkinja Frida Orel-Šček. Malo bolj na desni pa je lična, nova hišica, kjer ustvarja skladateljica Breda Šček. Neumorno deluje, snuje, zbira — in njen soprog ji zvesto pomaga. Z vsem bitjem sta se ta dva človeka posvetila glasbi.

Doma in v Avberju so priprosti Kraševci njo in njeno obitelj obožavali — pri nas pa se še nismo zavedli, kaj nam pomeni ta drobna, dekleško nežna osebeca svetlih, resnih, vedno zasanjenih oči v ozkem obrazu, katerega obkrožajo gosti, valoviti, plavi lasje. In njena delovna sobica? Klavir, par posnetkov velikih glasbenikov in velikih umetnin in pa note. Note. Povsod: na mizi, na stojalih in v veliki omari, ki že vzdihuje pod naloženo ji težo. Saj ni čuda — skoraj bi imela dovolj, pa če bi v sebi shranjevala samo dela svoje gospodarice. Breda Šček ni namreč samo naša najbolj nadarjena, temveč tudi naša najplodovitejša skladateljica, ki v produktivnosti celo pokosi pokojnega Emila Adamiča, kot je to konstatiral Zorko Prelovec. Naši glasbeniki in kritiki jo namreč dobro poznajo. In priznavajo. Naj citiram samo nekaj najbolj vidnih kritik od l. 1932. do danes. Prof. Lucijan Marija Škerjanc: — »Temeljne poteze komponiranja Brede Šček so preprostost, nežnost, odkritosrčnost in sveža, dostopna, melodična invencija.« — »V tej zbirki (»Vidim voznika«) je združila zaslužna in posebno za našo pesem nenadomestljiva avtorica doslej pri nas vsaj po večini nepoznane pesmi. Bredi ne gre odrekati okusa, znanja, spretnosti in pred vsem tudi dobre, neumorne volje.« — »V vseh pesmih (»Čez Pohorje sinje«) najdemo pristno občutje.« O isti zbirki piše »Učiteljski tovariš«: »Na mehko in sanjavo besedilo je ustvarila Breda 8 mehkih, sanjavih samospevov. Odlikuje jih pristnost, pri tem pa ne trpi invencija. In: stvari so pevne« ter prof. Ivan Grbec: »Tvorbna ilustrira vsako misel v pesmi, vsak dogodek — besedo.« — Prof. Stanko Premrl piše o zbirki »V Nazaretu roža rase«: »Te pesmi moram zelo pohvaliti. Pesmi niso zložene po enem kopitu, temveč se vsaka zase točno odraža od svoje sosede. Če katere, zaslužijo te pesmi Brede Šček, da pridejo kar na moč na naše kore.« O zbirki »Raste mi, raste« piše isti kritik in skladatelj: — »Pesmi so zapete s srcem in izredno toploto. Vse

je izdelano z neko sigurnostjo in rutino, ki imponira. Kakor v besedilih zveni vsa ta glasba resnično pesniško, da nas prevzame. Vsak samospev je svojevrstna umetnina.» In to pomlad je napisal monsig. Premrl o njeni najnovejši zbirki «Trnjevenec» — «Skladbe so na videz preproste, a imajo pristno, bogato vsebino. Imitacije, ki jih skladateljica v več pesmih rabi, skladbe prijetno požive. Zadnja pesem, zložena za moški zbor, je kar iz enega kora vlita, vzorna. Skladateljici Ščekovi je treba priznati, da je vendarle v mnogem svoja, izvirna in so zaradi tega njene skladbe tudi iz tega stališča vredne pozornosti, priporočila in izvajanja.»

Mnogo pove beseda, pa vse premalo. Skladbe govore zase. In izvajajo jih čim dalje več: pri društvenih in mladinskih koncertih, v cerkvi, v koncertni dvorani, v radiu.

Na tem mestu naj pa podam le še pregled njenih zbirk, katerih število je že samo po sebi presenetljivo in impozantno. Zlasti, če pomislimo, da je Breda Šček šele v početku svoje poti.

Skladbe Breda Ščekove. Dela, ki so izšla do konca leta 1935., so zabeležena v «Bibliografiji slovenskih pisateljev»* na strani 56 in 57. Od takrat pa je skladateljica izdala še celo vrsto novih del, ki so deloma že izšla, deloma ostala še neizdana v rokopisu.

Izdana dela 1935: I. cerkvena pesmarica za mladino, (Loče).

Izdane zbirke 1936: Pojmo spat (mlad. zbor — Loče), Biseri milosti (Loče), Slovenska maša (Loče), II. cerkvena pesmarica za mladino (Loče), Kristus je vstal (Loče), V tebi Kristus (11 evhar. pesmi — Loče), V mladih dneh (20 štajerskih nar. pesmi — Loče).

Izdana dela 1938: Trnjevenec (10 postnih — Loče).

Neizdane zbirke 1926: 14 preludijev za klavir. 1928: 4 samospevi s klavirjem, 8 klavirskih sladb, 3 samospevi. 1930: 6 narodnih pesmi v motetski obliki, 1931: 4 cerkveni mešani zbori, 20 narodnih pesmi za samospev in klavir.

Rokopisi: 120 narodnih pesmi za moški in mešani zbor. Zbirka pesmi Srcu Jezusovem, Mladinski zbori, Zbirka obhajilnih pesmi za mešani zbor, Mešani zbori, III. cerkvena pesmarica za mladinski zbor, Zbirka svetniških pesmi za mešani zbor, Zaloginke za mešani zbor, Moški zbori.

Za našo izobrazbo

M. K.

Preprosto dekle nam je poslalo ta članek. Nismo mnogo spremenile: takšen, kakršen je, včasih dolgovezen in ne vedno jasen, je od srca prihajajoča izpoved človeka, ki si želi izobrazbe, išče in ne najde pomoči pri tem svojem lepem stremljenju. Nemara bo ta odkritosrčni klic zalegel kaj več ko razne peticije, predstavke in resolucije, ki so ostale doslej brez uspeha.

Kot šestnajstletno dekle sem prišla v Ljubljano, drugega nisem imela kakor ponošeno obleko. Ker sem prišla iz zasedenega ozemlja, sem kar nase oblekla nekaj kosov perila več, da nisem nosila s seboj zavojev. Doma sem videla, da ne bo ničesar primerneга zame. V Gorici služiti me ni veselilo. Poleg tega sem imela v Jugoslaviji brata, ki je bil tedaj v Beogradu. Večkrat mi je pisal, naj pridem vsaj v Ljubljano, da mi bo že on pomagal do izobrazbe.

Pred kolodvorom sem takoj vprašala stražnika, kam naj se obrnem glede službe.

* Knjiga, ki bi jo morala imeti vsaka zavedna slovenska žena, stane 20 din in se lahko naroči pri uredništvu Ženskega sveta.

Dál mi je naslov neke posredovalnice na Tyrševi cesti. Ko stopim v to posredovalnico, vidim vse polno žensk, starih in mladih; vprašam gospo, ki je resno sedela pri mizi, ali nima zame primerne službe. Gleda me ter lista po knjigi, ki leži pred njo. Kmalu mi je napisala na listič neki naslov ter rekla: «Tu pogledjte, morda vas bodo sprejeli.» Obenem je zahtevala plačo za listič. Šla sem iskat službo. Na lističu je bilo zapisano: Gostilna XY Šiška. Dolgo sem iskala, nazadnje sem dobila to gostilno. Gospej sem bila všeč, gospodu sem se zdela prešibka. Takrat mi je bilo zelo žal. Pozneje sem pa videla, da je bila zame prava sreča, da me niso sprejeli.

Tavala sem po mestu do popoldneva, skrbelo me je, kam bom šla spat. Ko sem prišla k Zmajskemu mostu, zagledam neko žensko, ki je čistila izložbo. Imela je zelo prijazen pogled in simpatična mi je bila. Vprašala sem jo, ali ji ni znano, da bi bila kje kaka šola, ki bi se mogla v nji kaj več naučiti. Drugega mi ni odgovorila, kakor da ne ve ničesar. Vprašam ponovno, ali ni v tem mestu kakega prenočišča za poštena dekleta, ki pridejo v mesto služiti. Pokazala mi je proti zavodu Sv. Marte naravnost čez most. Tako sem dobila vsaj prenočišče. Tam so bile večinoma starejše kuharice. Malo postrani so me gledale, češ, zopet ena, ki bo nam odjedala kruh. Zvečer me je voditeljica peljala z drugimi v prvo nadstropje v veliko sobo, podobno bolniški. Odkazala mi je posteljo. Poleg mene je imela posteljo prav simpatična starejša kuharica. Pripovedovala mi je razne zanimivosti, pozneje mi je tudi po mestu razkazovala stvari, ki jih nisem prej poznala. Zdelo se mi je, da je podobna moji mami. Prav kmalu sem se seznanila z neko deklico, ki je stanovala v tej hiši pri neki starejši ženi. Hodila je v Kristofov zavod v šolo, mnogo se je morala učiti. Ker me je šola zelo zanimala, sva se imeli veliko pogovarjati. Tožila mi je, da dostikrat nima denarja za zvezke in tudi za hrano da dobi zelo skromen denar. Med drugim mi je pripovedovala, da je doma iz Cerknice. Povedala mi je tudi, da jo vzdržuje neka sestra, ki je v mestu v službi kot kuharica. Najino prijateljstvo se je pa še utrdilo, ko sem ji povedala, da je bil moj brat med vojno kot vojak v Cerknici. Takoj se je spomnila mojega rodbinskega imena, ki ga je že večkrat slišala. «Ta človek,» je rekla, «je bil pri nas zelo domač, vojakov smo se sicer bali, ali tega Franca smo imeli radi, ker je bil tako miren in obziren človek.» Pripovedovati sem ji morala, kje je sedaj in kako se mu godi.

Povabila me je večkrat v njih kuhinjo, kjer se je morala učiti tudi čez dan pri petrolejki. Okno je bilo na dvorišče v zid. Razkazovala mi je knjige. Želela sem se učiti, učiti. Šla sem poizvedovat, kje bi bila tudi zame primerna šola. Obiskala sem tudi Kristofov zavod na Domobranski cesti. Gospod profesor se je sicer malo nasmešnil, ali rekel je: «Prav radi vas sprejmemo, samo če boste mogli plačevati, ker solnine je toliko.» V nadi, da se mi že kaj posreči, sem šla poizvedovat dalje. Bila sem na nekem drugem trgovskem tečaju. In v Gospodinjski šoli pri nunah. Zelo sem bila razočarana; ko mi je šolska sestra povedala, da morajo gojenke tega tečaja imeti vse posteljno perilo same in da morajo mesečno plačevati 900 din za vso preskrbo in solnino. Obupana sem šla proti zavodu Sv. Marte. Tako sem v dveh tednih spoznala, kako nedosegljivo je znanje in šolanje za revnega človeka.

Vso nesrečo sem razodela svoji kolegici v zavodu Sv. Marte. Pisale sva skupno mojemu bratu, ki je imel takrat službo v Beogradu v nekem hotelu. Po poklicu je bil sicer kamnosek, ker se je pa zelo lahko učil, je obvladal že štiri tuje jezike in v tej službi je imel opravka s tujci. Še vedno sem upala, da mi bo on pripomogel do kake šole, kakor mi je že večkrat obljubil. Odpisal mi je takole:

«Veseli me, da se zanimaš za izobrazbo. Rad ti bom pomagal, sedaj pa sem malo bolj resno bolan, upam, da bo kmalu bolje. Veš, draga sestra,» mi je pisal med drugim «posledica svetovne vojne je moja bolezen. Odkar sem prišel iz vojne, čutim, da nisem zdrav. S tem se tolažim, da nisem bolan sam. Nešteto nas je, pa jaz sem do sedaj lahko delal, drugim je še huje, so brez roke ali noge, nekateri so celo slepi.

Obsojeni so na čakanje malenkostne invalidnine. Le to mi da misliti,» je pisal dalje, «zakaj smio se prav za prav borili. Težko je to razmišljati, ne pridem do pravih zaključkov.» Na koncu je še pristavil «Piši mi prihodnjič kaj, kako ti misliš o tem, ker me zanima.»

Nisem imela takrat prave razlage o svetovni vojni. Ali sovražila sem vse, kar je naredilo ljudi tako nesrečne. Mama nas je vedno učila: «Otroci, ne storite nikomur kaj takega, kar ne želite, da bi vam drugi storili,» ali pa: «Ne silite naprej, ako vidite, da bi nekdo drugi rad stopil.» Tu so bile pa take nesreče. Sovražila sem toliko bolj, ker sem ljubila svoje brate. Starejši je padel v Galiciji. Ta je bolehal in tako malo sva bila skupaj. Po svetovni vojni je prišel domov. Širile so se govorice, da bodo Italijani zasedli naše ozemlje in da bodo vse fante poklicali v italijansko redno vojsko. Fantje so se tega zbal, zato jih je večina zbežala čez mejo v Jugoslavijo. Samo tri dni je bil doma med nami. Želela sem ga videti, zgodilo se je pa čisto drugače.

V tem času se mi je nudila neka služba, ki je ni hotela sprejeti nobena druga. Dobila sem jo, pa nisem mogla dolgo zdržati. Domov sem pisala, da mi za enkrat ni treba pisati, dokler ne dobim stalnega mesta. Minil je mesec dni, ko nisem nič pisala domov. Kaj pa naj bi pisala, dobrega nisem mogla, slabega nisem hotela. Ko po tolikem času zopet pišem, dobim takoj nazaj dopisnico polno očitkov. Zakaj ne pišem! Niso mi vedeli kam sporočiti. «Umr! je naš Franc, v Ljubljani si, pa niš šla niti za pogrebom!» Prišel je iz Beograda v Ljubljano ter se zdravil deset dni v bolnišnici, enajsti dan pa je podlegel. Na dopisnici je bil naslov moje svakinje. Tekla sem k njej z dopisnico v roki. Dobila sem jo s petletno hčerko. Srce se mi je trgalo pri pogledu na vojno vdovo in siroto, sedaj brez vsake zaščite ali podpore. Sklenila sem jima pomagati, kolikor mi bo moja blagajna dopuščala.

Tako je svetovna vojna ugrabila moji svakinji moža, njeni hčerki očeta, staršem sina, meni že drugega brata. Ostala sem sama v tem mestu, brez človeka, ki bi mi pomagal do izobrazbe. To je moja zgodba.

Danes se še vedno ne godi bolje dekletom, ki prihajajo v mesto. Vse življenje ostanejo navadne služkinje. Le slučajna sreča privede katero do višje izobrazbe. Veliko govorijo in pišejo o vzgoji in izobrazbi naših deklet. Toda še vedno ni nič narejenega. Še vedno ni obvezne, brezplačne šole za dekleta, ki prihajajo v mesto, v nadi, da se bodo naučile stvari, ki jih rabijo za življenje. Sedanje gospodinske šole so za ta dekleta nedosegljive, ker so predrage. Večina jih sicer pride v mesto, da služijo kruh sebi in svojim, toda dostikrat niso izučene za nobeno delo in za te reve ni ničesar. Nujno potrebno je, da bi imela dekleta tudi teoretsko podlago. Dekle, ki pride v mesto, naj bi poleg svoje službe obiskovalo tudi šolo vsaj enkrat na teden v popoldanskih urah. Dobro izučena služkinja je lahko prava sreča za gospodinjstvo. Še bolj pa je potrebna izučena služkinja pri družinah z otroki, kjer večkrat nadomešča mater in vzgojiteljico. Delo služkinje pa je tudi nekaka priprava za bodočo mater in vzgojiteljico lastnih otrok. Res je, da je za dekle velike koristi, ako pride v dobro hišo v službo. Tam dobi res nekaj prakse v delu, pri kuhi in v vodstvu gospodinjstva. Toda vsaka ne pride k taki gospodinjki, ki bi jo učila. Gospodinja hočejo po večini se izučenih služkinj. Tudi plača se ravna po znanju. Poleg tega pa je tudi treba bodočim gospodinjam in materam duševne izobrazbe. Tukaj smo na nrtvi točki. Zato je nujno potrebna šola, ki bi dekleta strokovno izučila in jih dvignila na višjo kulturno stopnjo. Saj imajo tudi drugi poklici obrtno nadaljevalne šole. Treba bi bilo dati dekletom v tej šoli nekaj več splošne izobrazbe in potreben bi bil tudi pouk kakega tujega jezika, v naših krajih najbolj nemščine. Razen tega pa bi se morale dekleta naučiti tudi nekaj o splošni higieni in še posebno o negi in prehrani otrok. To je tem bolj važno, ker grejo dekleta deloma nazaj na svoje domove in se tam poroče. A le izobražene bi bile zmožne, pravilno vzgajati svoje otroke v zdrave

in krepke ljudi. Bogatim je to razmeroma lahko: kamor gredo, imajo odprta vrata in imajo potrebna sredstva, da se izobrazijo. Za revne pa, ki imajo mogoče dober talent, denarja pa ne, ni ničesar. Tudi oblast bi morala posvečati temu vprašanju več pažnje. Večina deklet si izobrazbe želi. In izobrazba bi dekleta tudi obvarovala. Zapeljevanja, manj služkinj bi postalo nezakonskih mater, manj bi jih zapadlo prostituciji. Vsa javnost obsoja te reve, da bi pa kdo pomagal dekletom in bi kdo preprečil, da se to dogaja, tega ni. Izobrazba tudi preprostih, nadarjenih deklet je velikega pomena tudi za ves narod in državo. Vidi se, da pri naših zakonih ne sodelujejo ženske, ki bi mislile tudi na malega človeka, ki si sam ne more pomagati. Boriti se moramo v naših organizacijah in preko njih izbojevati prepotrebno šolo. V tem nas pa morajo podpreti vse zavedne žene.

Zahteva francoskih žen po volilni pravici

Z. P.

Kakor jugoslovanske, tudi francoske žene nimajo političnih pravic. Toda mnogo bolj zavedno in odločno kakor me se borijo zanje.

Pred kratkim so francoske žene ponovno predložile svojo zahtevo po aktivni in pasivni volilni pravici. Da tudi javnosti dokažejo upravičenost svojih zahtev, so prirejale predavanja ter se pridno posluževale tiska.

Pri tej agitaciji je bilo njihovo najmočnejše sredstvo borba proti visokim cenam živil in industrijskih izdelkov, skratka: borba proti draginji. Žena je kot mati jedro in moč naroda, toda tam, kjer vodijo gospodarsko politiko, od katere je odvisno uspevanje in zdravje njenih otrok — tam ona nima soddločujoče besede. Zato so danes cene take, da množici ni mogoče nakupiti niti najpotrebnejšega. Matere in gospodinje, ki vsak dan hodijo na trg in kupujejo hrano za vso družino, v odboru za nadzorstvo cen niso zastopane. In one bi ne videle, kakor sedanji člani odbora, le številke cen, temveč bi videle tudi prazne sklade in lačne otroke. Ravno žene najbolj poznajo vprašanja, ki jih je treba rešiti: vprašanja prehrane, higiene, socialnega skrbstva in mnoge druge stvari, ki se danes rešujejo brez njih. A same si ne morejo pomagati. Nimajo orožja. Nimajo *volilne pravice*, niso članice zakonodajnih odborov, mestnih svetov itd.

Trgovke in obrtnice poznajo svojo obrt tako dobro kakor moški, niti carinske takse, niti valute in devize, niti prevoz jim ne delajo preglavic. Uradnice raznih podjetij vrše vsakovrstna dela, volijo svoje zastopnice v sindikate, plačujejo najrazličnejše socialne davke. Mati, ki zbira s sinom ali bčérjo poklic, mora dobro poznati razne poklice, da more svetovati: tu je že vse polno, le tam je še nekaj izgleda na uspeh. Ona uvideva prenapolnjenost visokih šol in nerealnost visokošolskega študija ter zahteva nove strokovne šole. Žene, ki jim ni mesta v državnih in mestnih socialnih uradih in zavodih, same zbirajo sredstva, ustanavljajo in vodijo najrazličnejše zavode, ki jim država in vsa javnost priznavajo vzorno delovanje. Tako žene na vseh področjih javnega življenja dan za dnevom dokazujejo upravičenost in potrebo svojega soddločanja v javni upravi.

Z 21. letom dobe moški volilno pravico, medtem ko jo dekletom odrekajo. In vendar je v tej starosti že zaposlenih na vodilnih mestih v raznih podjetjih 27.523 deklet, ki plačujejo svojemu mestu primerne davke, moških v teh letih je pa le 4775 na vodilnih mestih.

S 24. letom se razmerje še bolj spremeni. Nič manj kot 180.817 žen je že v položaju šefa, medtem ko je moških istih let v takem položaju le 83.786.

Z 29. leti imajo dekleta še vedno prednost: 299.185 žensk teh let je na odgovornih mestih, moških pa le 286.298.

Danes, ko se francoska družba spreminja s stopnjevano hitrostjo, ko je prehitela cela stoletja razvoja, je državljanski in politični položaj Francozinje še isti kot v Napoleonovem času.

Res je sicer v juliju 1936. leta izglasovala poslanska zbornica z večino 500 glasov in brez nasprotovanja popolno politično enakopravnost žen z aktivno in pasivno volilno pravico. Toda zakon še ni nikdar prišel pred senat.

Obratno pa je marca 1937. leta senat pripravil načrt zakona, ki bi poročeni ženi dal delno poslovno sposobnost; ta pa ni nikdar prišel pred poslansko zbornico in so ga končno menda pozabili.

Enako kakor v političnem je žena zapostavljena tudi v socialnem oziru. Koncem preteklega leta sta senat in poslanska zbornica končno odbila predlog, po katerem se lahko smatra soprogo trgovca kot njegovo sodelavko, ki je plačana od svojega moža.

Tudi načrti večine delavskih kolektivnih pogodb predvidevajo razliko med plačami delavcev in delavk, kar je neopravičljivo glede kakovosti in količine ženinoga dela.

Prav tako žen ne sprejemajo v upravne svete mestnih in državnih zavetišč, domov za zapuščene otroke in podobnih zavodov.

Dalo bi se naštet še mnogo takih krivic, ki so tem bolj nedosledne, ker srečujete po pariških visokih šolah in univerzah znanstvenice in predavateljice, na sodiščih odvetnice, v najrazličnejših laboratorijih, tovarnah, muzejih in zavetiščih pa inženierke, ki v ničemer ne zaostajajo za svojimi moškimi tovariši.

Z zanimanjem in simpatijami spremljamo borbo francoskih žen za politično enakopravnost. In to tem bolj, ker moremo ob velikem vplivu francoske zakonodaje in francoske kulture na del naše zakonodaje in kulture videti naravnost vzročno zvezo med njihovo in našo brezpravnostjo in lahko pričakujemo, da bo vsako izboljšanje njihovega položaja izboljšalo tudi naš položaj — seveda ako se bomo tudi same borile zanj.

Anketa o ženski volilni pravici

(Odgovore na ankete bomo objavljali ne glede na to, ali se z njimi strinjamo ali ne, in zanje ne odgovarjamo.)

X.

Zelo dobra zamisel uprave Vašega lista je bila, da je pozvala žene, naj se javijo glede volilne pravice. — Še veliko boljši ukrep bi pa bil, da bi uprava »Ženskega Sveta« sestavila spomenico, kakor je omenila v aprilski številki ga. Minka Krofta. Popolnoma se strinjam z njeno izjavo. — Začeti bi se moralo s širokopotezno akcijo. Stavil bi se naj poseben odbor, v katerega bi se pritegnilo iz vsakega večjega kraja po eno ženo, ki je pripravljena pobirati v svojem kraju in okolišu podpise za spomenico, ki bi se naj predložila kraljevski vladi. — Edino na ta način bomo dosegle to, kar nam po človeških in državljanskih pravicah pripada. Začeti moramo z dejanji. Pojasnjevanj, zakaj hočemo imeti volilno pravico, ni treba več, ker so v dopisih, ki so bili objavljeni do sedaj, tako izčrpno utemeljene zahteve, da so potrebna le še dejanja.

Učiteljica.

Poročila in kritike

Za socialni in kulturni dvig našega ženstva. Če je občni zbor podoba organizacije, v okviru katere se vrši, tedaj lahko trdimo, da more biti banovinska Ženska zveza povsem zadovoljna. Morda še bolj kakor prejšnji, je bil zadnji občni zbor, ki se je vršil dne 15. maja t. l. v Ljubljani, izraz bogatega notranjega življenja te organizacije. Nič zastoja, nič okorelosti, marveč razgibana pestrost, vseskozi usmerjeno v sodobno življenje nam je pokazal potek zborovanja.

Ze uvodne besede predsednice ge. Govékarjeve, s katerimi je nakratko nakazala dogodke v Zvezi in smer delovanja, pričajo, kako plodovito, a tudi kako potrebno je delo organizacije. Saj je sprejela v svoj program, ki ga tudi v resnici izvaja, *borbo za socialno in politično pravičnost*, ki je odprla široko polje udejstvovanja. Predmet nje-

nega skrbstva je bila zlasti žena kot poklicna delavka in mati. A skozi vse to delo se je kakor živa ognjena nit vilo prikrito stremljenje — ker se ni smelo preglasno izražati — stremljenje po miru, sporazumu, splošnem sodelovanju doma in med narodi, stremljenje in želja, da bi svet vsakomur pustil in dal, kar mu v prvi vrsti gre: *njegovo materino besedo in pradažno lastnino njegovih dedov in pradedov. Danes bo zopet naša organizirana žena prva, ki bo stopila na branik svoje domovine...*

Poročila organizacijskih delavk so pokazala, da naša žena upravičeno zahteva državljansko enakopravnost z možem, saj se njeno delo prav lahko meri z moškim. Samostojno, ne oziraje se na levo in desno, je Ženska zveza zasledovala dogodke in priskočila na pomoč, kjer je bilo potrebno. Največ prizadevanja je posvetila akciji za *zvišanje prejemkov javnim nameščencem, za vrnitev rodbinskih doklad za ženo in otroke ter za polne draginjske doklade poročenim ženam — poklicnim delavkam*. Kot posebno socialno dolžnost je smatrala Ženska zveza, da se zavzame po svojih močeh za spopolnitev ljubljanske deželne bolnice in ureditev obupnih razmer, ki vladajo tam zaradi pomanjkanja sredstev. Spomenico, ki jo je predložila Ženska zveza, je podpisalo še trideset socialnih, kulturnih in humanitarnih organizacij, in dosegla je vsaj delen uspeh. Velik moralen, pa tudi materialen uspeh je dosegla Ženska zveza z *razstavo likovnih umetnic Male ženske zveze*, ki pomenja lepo manifestacijo našega prijateljstva s češkoslovaškimi sestrami. Ker se snuje nov državljanski zakon za Jugoslavijo, je skupina žen proučila osnutek ter stavila *predloge o spremembah v rodbinskem, dednem in ženitnem pravu*. Naše žene pa tudi niso pozabile najbednejših, to je revnih otrok: organizirale so *zbiranje otroškega perila in obleke*, da pomagajo najpotrebnejšim.

Poročilo o štiridesetih prireditvah in intervencijah priča, da sega delo in zanimanje Ženske zveze na vsa področja našega socialnega in kulturnega življenja.

Delo Ženske zveze je razdeljeno po posebnih oddelkih, kjer posamezne skupine žen proučujejo važnejša vprašanja sodobnega življenja. Tako nam poročilo *tiskovnega oddseka* kaže svoje prizadevanje, vplivati na javno mnenje, zlasti v kolikor je to mogoče s tiskom, glede vseh vprašanj, zlasti pa onih, ki se nanašajo na ženo in na javno moralo. *Gospodinjstvo-gospodarski odsek* dokazuje, da more biti tudi ta panoga društvenega življenja na višku. Žene v tem odseku hočejo pokazati pomen gospodinjstva v okviru narodnega gospodarstva ter priboriti gospodinjam položaj poklicnih delavk. Posebno pažnjo posvečajo gospodinjstvenemu šolstvu, ki nujno terja reformo. Razgiban je tudi *odsek za zaščito otrok*, ki ima nalogo proučevati položaj otrok doma in po svetu ter sodeluje z organizacijami, ki se posebno bavijo s temi vprašanji.

Mnogo misli in želja se je mudilo tudi pri sestrah za našimi mejami...

Del letošnjega zborovanja je bil posvečen *gospodinjskim vprašanjem*, o katerih sta govorila oba referata, ki sta se ukvarjala z možnostjo *zboljšanja izobrazbe gospodinjskih pomočnic*. V zvezi s tem vprašanjem so bili sprejeti primerni predlogi.

Resolucije, ki so bile iznešene večinoma na predlog različnih včlanjenih društev, pričajo o pestrem snovanju teh edinic. Tako je predlagala Zveza gospodinj zaščito rodbine, ki naj se izvede s primernimi narodnogospodarskimi ukrepi. Zveza gosp. pomočnic se je zavzemala v zvezi s svojim referatom predvsem za primerno strokovno izobrazbo pomočnic. V svrhu zaščite mater naj se uvede obvezno ljudsko zavarovanje za starost. Na pristojna mesta so bile odposlane tudi spomenice z zathevo po razširjenju in spopolnitvi splošne in ženske bolnišnice, po ustanovitvi azila za noseče žene, po preureditvi enega dela Delavskega doma v zavetišče za ženske, ki niso nikjer zavarovane in nimajo drugod zavetja. Prav tako je bila poudarjena tudi potreba po ustanovitvi zavetišča za otroke v predšolski dobi.

V novi odbor so bile izvoljene: Mira Engelman za predsednico, Pavla Hočevar, Anica Gogola, Minka Gašperlin, Franja Babšek, Erna Muser, Nika Taufer. Dosedanjo predsednico go. *Govékarjevo* je občni zbor v znak hvalečnosti za njeno požrtvovalno delo z navdušenjem izvolil za *častno predsednico banovinske Ženske zveze*, ki se ima za

svoje plodovito delo in za svoj razmah zahvaliti v največji meri njej. Štiri leta, odkar je ga. Govékarjeva vodila Žensko zvezo, so bila tako plodna, da zasluži v polni meri to skromno priznanje. Ona ni bila predsednica samo po imenu, marveč se je zavedala svojega položaja in ga tudi obvladala. Bila je pri stvari z vso dušo, s spoznanjem in čustvom. Njena mladostna živahnost, njen zanos, ki ga često iščemo zaman celo pri mlajši generaciji, je dajal našemu ženskemu delu značaj posebne razgibanosti. Naše žene se zavedajo, kako jim je njen zanos potreben pri njih delu, zato jo žele še nadalje v svoji sredi.

A. V.

Obzornik

Mednarodne ženske konference v Marseillu se je udeležilo 500 delegatk iz mnogih držav. Med njimi je bilo 50 Čehoslovanek, od katerih so tri tudi javno govorile. Častnemu odboru pripadajo za Čehoslovaško dr. Alice Masaryková, senatorka F. Plaminková, Lola Hanoušková, Gertruda Baer in J. Wurmová. Zastopana je bila tudi Jugoslavija. Konferenca za obrambo miru se je vršila pod geslom «Etika v mednarodnih odnošajih».

Izgnana žurnalistka. 12. V. je prispela v Warszawo Marija Mencinska, dopisnica znanega poljskega lista «Kurier Warszawski». Bila je 12 let poročevalka tega lista v Berlinu, odkoder pa je bila pred kratkim izgnana. Na kolodvoru so se poslovili od nje njeni kolegi, inozemski žurnalisti in člani diplomatskega zbora.

Moravsko-šleske žene so ustanovile v jubilejnem letu češkoslovaške republike Masarykov sklad za podporo znanstvenih del na polju ženskih interesov v zahvalo znanosti, ki v Masarykovem duhu ceni ženino delo v družini, poklicu in narodu. Do prve obletnice smrti predsednika-osvoboditelja hočejo zbrati sklad, iz katerega bodo vsako leto na dan Masarykove smrti nagradile znanstveno delo, ki je imelo odličen vpliv na delo moravsko-šleskih žen.

Razdedinjene družine je skoraj v vseh evropskih državah nemogoče, tudi pri nas. Oče oziroma mož, ki je za časa življenja dolžan vzdrževati rodbino, mora ženi in otrokom tudi ob smrti zapustiti takoiimenovan dolžni delež. Na Škotskem, recimo, sme zapuščevalec svobodno razpolagati samo s tretjino imetja. Tretjina gre ženi, tretjina otrokom, in podobno je tudi v drugih angleških dominijonih. Le v Angliji sami še vedno sme ob smrti zapustiti premoženje svobodno, komur hoče, tudi če s tem odtegne rodbini vsako možnost obstoja. Proti temu je bilo že več zakonskih predlogov. Pred kratkim je bil končno sprejet četrti tak predlog v poslaniški zbornici, ki bo sedaj šel pred senat. Sedanji predlog ne določa, koliki del premoženja mora biti zapuščen sorodnikom. Določa pa, da sme vdova, vdovec, neporočena hči, nedorasel sin ali sin, ki ni delazmožen, tekom štirih mesecev po razdedinjenju zaprositi sodišče za spremembo oporoke. In sodišče lahko po presoji položaja določi, da se znesek, do polovice zapuščine, ako gre za vdovo ali vdovca, in do dveh tretjin, ako gre za otroka, prisodi razdedinjenim sorodnikom. Predlog je zelo previden in polovičen in pričakujejo, da bo povzročil mnogo pravedanja. Vendar so ga pozdravili soglasno kot vsaj začetek prepotrebne spremembe. Nihče ni glasoval proti njemu. Ob sprejetju niso čestitali le predlagatelj, temveč tudi članici parlamenta gđc. Rathbone, ki je podoben predlog že pred sedmimi leti prinesla pred parlament, a ni uspela z njim. Od tedaj se ni nehala boriti za kako tako spremembo zakona. Izjavila je, da se čuti kot prababica sprejetega predloga. — Upati je, da bo predlog šel gladko skozi lordsko zbornico in stopil eno leto po sprejetju v veljavo.

Izgubljeni otroci. V vsakem mestu se dogaja, da se otroci izgube, v velemestu pa še posebej. Razen tega pridejo v velemesta tudi otroci potepuhi z dežele. Zato imajo velika mesta posebne zavode za take otroke. V Pragi je na policijski direkciji centrala za zbiranje izgubljenih otrok. Večina pridejo starši kmalu ponje. Ako pa ne pridejo do 11. ure zvečer, jih oddajo začasno v občinsko deško zavetišče na Smychovu. Toda

niso vsi otroci »izgubljeni«. Precej jih je med njimi takih, ki imajo bolezensko poželjenje po potepanju in uhajajo tudi iz dobrih rodbinskih razmer, brez posebnega vzroka. Potem pa so tu seveda tudi otroci, katerih rodbinske razmere so krive, da so zbežali od doma. So slaboumni, so berački, mladi krošnjarji itd. Včasih so po tri tedne na poti, preden pridejo v Prago. Navadno so sicer dobro hranjeni, ali skoraj goli in neverjetno umazani. 1937 leta so oddali v ta dečji dom 410 otrok in sicer 238 dečkov in 172 deklic, 125 jih je bilo izven Prage, 42 jih je bilo beračkov, 5 krošnjarjev, 128 otrok staršev, ki niso imeli stalnega bivališča. Pri več kot 200 otrocih so bile izpovedi tako nejasne, da so jih obdržali nekaj časa v domu, potem pa jih oddali v vzgojo skrbno izbranim družinam.

Položaj bolniških sester v Angliji nikakor ni dober in posledica je, da jih sedaj povsod primanjkuje. Vzroke jasno razlaga spomenica Britskega zdravniškega društva. Delovni čas je predolg, disciplina pretrda, preveč se bolničarkam odrekajo pravice, ki jih uživajo žene v drugih poklih. Dokler se položaj ne popravi, bo najbrž še naprej primanjkovalo kandidatinj. Med predlogi zdravniškega društva so sledeči: delovni čas bolničark naj ne traja več ko 96 ur v dveh tednih, vsak teden naj imajo en prost dan in pravico, da odidejo po končanem delu iz bolnice. Društvo predlaga tudi predhodne tečaje za dekleta med 16. in 18. letom.

Razstava del katoliških žen. V razstavni dvorani češke Delovne zveze v Pragi je bila otvorjena dne 15. V. razstava »Delo sodobnih katoliških žen v Českoslovaški.« Prireja jo Zveza katoliških žen in deklet. Otvorila je razstavo predsednica zveze ga. H. Svobodová. O pomenu razstave in posameznih razstavljenih predmetov pa je govorila pisateljica B. Dlouhá. Razstava je uvod v kongres, ki ga bo priredila Zveza 4.—6. VI., in v katere okviru bo 4. junija otvorjena v Praškem muzeju razstava umetne obrti in novih cerkvenih vezenin.

Važen zakonski predlog, ki ga je predložila angleškemu parlamentu Miss Ellen Wilkinson (delavska stranka), je bil pred kratkim sprejet v spodnji zbornici. Gre za ureditev kupovanja na obroke, ki je v Angliji še bolj razširjeno kakor pri nas. Zakon hoče onemogočiti navado nekaterih prodajalcev, da ob najmanjši zamudi zasežejo na obroke prodani predmet, čeprav je bil mogoče že skoraj ves plačan. Po tem zakonu bo kupovalec imel pravico, odstopiti od pogodbe, ako vrne predmet in plača tretjino kupnine (doslej sploh ni smel odpovedati pogodbe) in onemogoča prodajalcu, da zaseže prodani predmet, ako je že bila plačana ena tretjina kupnine.

Pravice žensk v Združ. državah. Predsednik Roosevelt je odredil, da so ukinjene vse določbe, ki so branile poročenim ženam vstop v državne in javne službe. — V državi New York so ženske dobile pravico, biti porotnice pri porotnih sodiščih.

Smrt francoske pravnice in feministke. Pred kratkim je umrla v starosti 64 let tudi izven Francije znana francoska feministka in pravnica *Marie Verone*. Od l. 1907. je bila članica pariške odvetniške zbornice. Bila je ena prvih francoskih odvetnic in sploh prva, ki je govorila pred porotnim sodiščem. Bila je vneta pobornica za žensko enakopravnost, posebno za volilno pravico. V tem boju ni doživela uspeha. Več ga je dosegla na strokovnem polju: Zanimala se je posebno za moderno zakonodajo za zaščito zapuščene in kriminalne mladine ter za nezakonske otroke. Uvedba mladinskih sodišč v Francijo je predvsem njena zasluga. Mnogo je tudi pisala. Njena knjiga »Pravni položaj nezakonskega otroka« velja za klasično delo.

Nov ženski rekord. Francoska letalka Elizabeta Lion je odletela v petek 13. V. ob pol enajstih iz Istres-a in pristala v nedeljo, 15. V. ob pol sedmih zjutraj v Abramamu severno Perzijskega zaliva. Preletela je progo 4300 km. in s tem postavila nov svetovni rekord za žene za let v daljavo. (Doslej je bila najdaljša proga za žene 3939 km, ki jih je preletela ponesrečena Amelia Earhart.)

Cenjenim gg. naročnicam!

Na novo prijavljenim naročnicam pošljemo eno samo številko s položnico. Nadaljnje pošiljanje lista sledi po prejemu prvega obroka naročnine. Prisiljene smo uvesti tako postopanje vsled neprijetnih izkušenj.

*

Letna naročnina „ŽENSKEGA SVETA“ znaša din 64.—, same priloge stanejo **din 48.—**, sam list s priložo „**Vaš dom**“ **din 40.—** letno. Naročnina se lahko plača v poljubnih obrokih, toda **vedno naprej**. Vsakemu obroku je dodati **din 1.—** za poštne stroške.

*

Redno izhajanje lista je odvisno od rednega plačevanja naročnine, njegov obstanek pa od števila naročnic!

*

Kroji se dobe samo tiste širine, ki je označena v listu. Pri naročilu je navesti številko modela in prsno širino; vse druge mere so nepotrebne.

Veliki kroj: obleka ali plašč od 14 leta dalje stane **din 10.—** mali kroj; otroška obleka, bluza, krilo, perilo stane **din 6.—**, ako ni v listu drugačne navedbe.

Denar za kroje je poslati z naročilom vred (lahko tudi v znamkah), sicer se naročilo ne izvrši. — Naročeni kroj se odpošlje tekom 8 dni.

Vsaka naročnica dobi na željo po en velik ali dva mala kroja na leto **brezplačno**; pogoj: poravnana tekoča naročnina. Brezplačni kroj se izbere izmed tistih, ki so v listu zaznamovani z zvezdico in se dobi le tista mera, ki je izrecno navedena za brezplačni kroj.

Naročila za kroje modelov izven lista se ne sprejemajo. Prav tako se ne izvršujejo naročila za kroje na splošno, brez navedbe številke modela in prsne širine.

*

Vsako spremembo naslova je treba javiti takoj: poleg točnega novega naslova je **navesti tudi stari naslov**. Zvezki, ki se izgube po krivdi naročnice, se nadomestijo le proti plačilu.

*

K vsakemu vprašanju je dodati znamko za odgovor.

*

Ako izgubite položnico, ne reklamirajte je. V vsakem poštnem uradu dobite položnico, na katero napišete poleg našega naslova še številko našega pošt. ček. računa **14.004**. S tem prihranite sebi in nam delo in stroške.

*

Za vsako novo naročnico, ki nam jo prijavite, dobite list za 3 mesece zastoj. Ta četrletna naročnina se odobri na Vašem računu takoj, ko nova naročnica plača celoletno naročnino. Odobritev se izvrši brez posebnega obvestila.

*

Lista ne posojajte takim, ki si ga lahko naroče same, pač pa smatrajte v svojo dolžnost, da ga pokažete in priporočite vsaki svoji znanki.

Uprava.

Joj, kako neprijeten duh ima to perilo! V njem je še vonj po slabem milu. Imejte vendar usmiljenje s svojim dragocenim perilom in perite ga z vedno jednako dobrim terpentinovim milom Zlatorog, ki odpravi s svojo belo gosto peno vsako umazanijo. Z njim oprano perilo je belo kot sneg, mehko-voljno in prijetno duhteče.

TERPENTINOVO MILO
Zlatorog

Mlade matere,

ki pripravljate perilo za svojega novorojenčka, naročite si pri nas polo s 25 modeli in kroji za

vse perilo, ki ga potrebuje novorojenček

★

Z naročilom pošljite din 5.—, lahko tudi v znamkah

Za vkuhanje vsakovrstnega sadja in sočivja Vam priporočamo najbolj pripravne in najbolj zanesljive originalne

Weck-ove kozarce z varstveno znamko

katere dobite v poljubni velikosti z vsem potrebnim priborom pri sledečih tvrdkah:

- v Ljubljani: Schneider & Verovšek in Avgust Agnola
- v Mariboru: Pinter & Lenard in Carl Lotz
- v Celju: Josip Jagodič
- v Ptuj: Anton Brenčič

V slučaju potrebe zahtevajte ilustrovane cenike, ki so Vam brezplačno na razpolago

Drobna knjižica z veliko vsebine

modeli in kroji za deklice od 12—18 let.

Posebno bogate priloge z risbami za veznine, ki so uporabne tudi za okras otroških oblek in predpasnikov. Cena Din 6.—. Denar je poslati z naročilom vred

Dekliško perilo